

NÁBOŽENSTVO

2/89

A

SÚČASNOSŤ

OBSAH

Za jednotnú, zas kresťanskú Európu	1
Z interview s kard. Casarolim o východnej politike ..	8
Kardinál František Tomášek 90-ročný	13
Pécs - nádej a odvaha do ďalších dní	17
Blíži sa dekáda celosvetovej evanjelizácie	25
Kostoly pre dnešnú dobu	27
Jáchymov	36
Uplynulo už 40 rokov	42
Schizma mons. Lefebvra	44
Za Dominikom Tatarkom	46
Prejav otca Antona Srhoľca nad hrobom Dominika Tatarku	50
Prečítali sme si.... ..	52

ZA JEDNOTNÚ, ZAS KRESŤANSKÚ EURÓPU

V októbri 1988 Svätý otec Ján Pavol II. urobil jednu z najdôležitejších apoštolských ciest, keď navštívil Štrasburg, sídlo Európskej rady a iných európskych inštitútov. Na európskom politickom fóre okrem úlohy Cirkvi pri zachovávaní ľudských slobôd a práv zdôraznil, že popri hospodárskom a politickom zjednotení Európy, ktorého výsledky sa majú prejavíť už roku 1992, je viera nevyhnutným prvkom európskej identity. Prinášame podstatné myšlienky z jeho prejavov a náučný slovník s niektorými heslami.

Korene Európy sú kresťanské

Po takmer dvadsať storočí prispievalo kresťanstvo k formovaniu pojmu sveta a človeka, ktorý je dnes základným bohatstvom všetkých, aj napriek najrôznejším rozdeleniam, slabosti a nevernosti samotných kresťanov. Dovoľte, aby som uviedol niekoľko základných rysov tohto pojmu: Kresťanské poslanstvo hlása tak úzky vzťah medzi človekom a jeho Stvoriteľom, že si váži všetky stránky života, počnúc fyzickým životom: telo i vesmír sú dielo a dar Boží. Viera v Boha Stvoriteľa odmytizovala vesmír a zverila ho bádaniu ľudského rozumu. Človek je pánom svojho tela a zeme, a tak rozvíja ich schopnosti a stáva sa i on akoby stvoriteľom; v kresťanskom chápaní človek nepohrda fyzickým vesmírom, slobodne a bez bázne s ním disponuje. Tento pozitívny postoj nemalo prispieť k rozvoju vied a techniky u Európanov.

Chápanie človeka, ako ho učí Sväté Písmo, dovolilo Európanom rozvinúť vznešený výraz o dôstojnosti osoby, ktorá je základnou hodnotou i pre tých, ktorí neprijímajú vieru v Boha. Cirkev učí, že človek nosí v sebe hlas svedomia, ktorý nemožno redukovať na hocijaké podmienečnosti, ktoré naňho doliehajú zhora; toto svedomie je schopné poznať svoju vlastnú dôstojnosť a otvorí sa voči Absolútnu, je zdrojom základných rozhodnutí, vedených hľadaním dobra pre druhých i pre seba, je sídlom zodpovednej slobody.

Iste, prišlo tu k mnohým omylom, a kresťania sú si vedomí, že i oni mali na nich podiel. Človek ako osoba, ako jediný nositeľ práv a povinností často ustúpil

jednotlivcovi, vážnovi vlastného egoizmu a presvedčenému, že je cieľom sám pre seba. Na druhej strane vyvyšovanie kolektívu, národa alebo rasy mohlo viesť k totalitným a smrteľným ideológiám. Takmer všade praktický alebo teoretický materializmus prehliadal duchovnú prirodzenosť človeka a drasticky redukoval jeho dôvody žiť. Je ku cti demokraciám, že sa usilujú organizovať spoločnosť tak, aby v nej človek bol nielen rešpektovaný pre to, čo je, ale aby mal účasť na spoločnej práci a pritom mohol uplatňovať svoju slobodnú vôľu.

Rodina je bezpochyby skutočnosťou, v ktorej sa najviac prejavuje spojenie medzi osobnou zodpovednosťou a sociálnymi podmienkami. Vývoj európskej spoločnosti poslednej doby spôsobil, že je obtiažnejšia rovnováha a stabilita rodiny. Vystupujú tu do popredia činitele ekonomického druhu spojené s otázkou práce, najmä práce ženy, príbytkov, sťahovanie či už dobrovoľného alebo exilu z nutnosti. Na druhej strane sme svedkami toho, že sa šíria názory, ktoré uberajú dôstojnosť lásky, oddeľuje sa sexuálny život od spoločenstva života, ktorý by mal vyjadrovať, zoslabujú sa stabilné zväzky, ku ktorým sa pravá ľudská láska zaväzuje. Je tu vážne nebezpečenstvo, pretože sa rodinnému životu odoberá jeho stabilita a že sa rozbieha. Klesajúce demografické krivky sú známkou krízy rodiny, ktorá vyvoláva rozruch. V takomto prípade je potrebné, aby sa Európania zobudili a vrátili rodine, základnej bunke spoločenského života jej hodnotu. Kiežby dokázali vytvoriť podmienky, ktoré žičia jej stabilite a dovoľia jej veľkodušne prijať a odovzdávať život ďalej.

Je potrebné nestrátiť z pamäti dôstojnosť človeka, od okamihu jeho počatia až k poslednému štádiu choroby, a rovnako, čo je ľahšie, keď sa u niekoho oslabia rozumové schopnosti. Nebudete sa čudovať, ak tu budem len opakovať presvedčenie cirkvi: človek si vždy zachováva svoju osobnú dôstojnosť, pretože život je Boží dar. Aj tí najslabší majú právo na ochranu, starostlivosť a lásku od svojich príbuzných i od spoločnosti, ktorá má byť s nimi solidárna. Cirkev si uvedomuje vážnosť rozhodnutia, ktoré musia urobiť anohi manželia a tiež lekári a nemocničný personál, pozná ich váhania a úzkosti a napriek tomu chce požadovať, aby nebolo deformované ľudské svedomie, a aby nikdy nechýbalo pravé ľudské bratské zmysľanie.

Európa mala po stáročia významnú úlohu v iných končinách sveta. Treba priznať, že sa ukázala nie vždy v najlepšom svetle, keď išlo o to, ísť v ústrety iným civilizáciám, nikto však nemôže poprieť, že im dala účasť na hodnotách, ktoré v nej dozrievali počas mnohých období. Jej synovia a dcéry sa najväčšou mierou podieľali na šírení Evanjelia. Ak chce mať Európa i dnes podobnú úlohu, musí svorne zameriavať svoju činnosť na to, čo je v jej dedičstve najviac ľudské a najviac veľkodušné. (K zástupcom 22 členských štátov Európskej rady, Štrasburg, 8.októbra)

Cirkev - ochránkyňa ľudských práv

Na tomto slávnostnom zasadnutí nemôžem neopakovať úprímný záujem cirkvi o všetko, čo sa týka ľudských práv a slobôd. Úsilie cirkvi na tomto poli plne zodpovedá jej náboženskému a morálnemu poslaniu. Cirkev dôrazne háji ľudské práva, pretože ich považuje za nutnú súčasť úcty, ktorú treba preukazovať dôstojnosti ľudskej osoby, stvorenej na Boží obraz a vykúpenej Kristom.

Jej mimoriadny záujem o ľudské práva vyplýva z určitého konštatovania a zakladá sa na vlastnom úprínom presvedčení.

Ľudské práva, o ktorých hovoríme, majú svoju silu a účinnosť z celku hodnôt, ktorých korene kotvia hlboko v kresťanskom dedičstve; to nesmiernym spôsobom prispelo k vytvoreniu európskej kultúry. Tieto základné hodnoty sú nad pozitívny zákon; ten im len dáva slovné vyjadrenie. Základom zákona sú však hodnoty. Predstihujú tiež filozofické vysvetlenia, ktoré im rôzne myšlienkové školy dokázali dať.

Cirkev je presvedčená, že v oblasti náboženskej a slobody svedomia, ktoré má zákon zaručovať, nemôže sa spreneveriť svojej povinnosti ohlasovať poslanstvo, ktoré jej bolo zverené. Jej učenie je ďalej podporou pre všetky hodnoty, ktoré vytvárajú podstatu toho, čo predstavuje ľudskú dôstojnosť. Svojím poslaním nakoniec prispieva k tomu, aby sa práve hodnoty zachovali a uviedli do praktického života. Jedným slovom: Cirkev je na strane všetkých tých, ktorí bránia pravú ľudskú slobodu. Sloboda je totiž neoddeliteľná od Pravdy, ktorú hľadá každý človek a ktorá robí ľudí naozaj slobodnými. "Spoznáte pravdu a pravda vás oslobodí,"

čítame u svätého Jána. (K členom Európskej komisie pre ľudské práva a Súdneho dvora, Štrasburg, 8. októbra)

Jednotná Európa - jej úlohy

Mojim želaním ako najvyššieho pastiera všeobecnej cirkvi, ktorý prišiel z východnej Európy a pozná túžby slovanských národov, ktoré sú druhou časťou plúc spoločnej európskej vlasti je, aby si Európa nastolila plne slobodné inštitúcie a rozšírila sa jedného dňa do tých rozmerov, ktoré sú jej dané geograficky i historicky. Musím si to nakoniec želať, pretože kultúra vychádzajúca z kresťanskej viery hlboko poznačila dejiny všetkých národov tejto našej jedinej Európy: národov gréckych, latinských, germánskych i slovanských, napriek všetkým ich rôznym osudom, i napriek ich rôznym sociálnym systémom a ideológiám.

Od chvíle, kedy sa v Európe v modernej dobe rozvinuli myšlienkové prúdy, ktoré pozvoľna vzdialili Boha z chápania sveta a človeka, dva proti sebe stojace pohľady živia neustále napätie medzi hľadiskom variacích a tých, ktorí zastávajú mnoho ráz i ateistický humanizmus.

Tí prví sa nazdávajú, že poslušnosť Bohu je zdroj pravej slobody, že neexistuje bezuzdná a bezúčelná sloboda, ale sloboda k pravde a dobru, k dvom hodnotám, ktoré si človek nikdy nedokáže plne osvojiť. V etickej oblasti sa tento základný postoj prejavuje tým, že človek prijíma princípy a normy správania, ktoré mu diktuje rozum alebo ktoré pochádzajú z autority, patriacej Božiemu slovu, a ktorými človek, nech už ako jednotlivец alebo ako kolektív nemôže disponovať podľa svojej ľubovôle, podľa úsudku môd alebo podľa svojich meniacich sa záujmov.

Druhý postoj je tých, ktorí popreli akúkoľvek podriadenosť stvorenia Bohu alebo transcendentnému poriadku pravdy a dobra a tak považujú človeka za princíp a cieľ všetkých vecí a spoločnosť s jej zákonmi, normami a výdobytkami za svoje plne zvrchované dielo. Etika potom nemá žiaden iný základ než spoločný súhlas, a sloboda jednotlivca žiadnu inú zábranu, než tú, ktorú spoločnosť uváži za vhodnú zobrať si k záchrane slobody druhého.

Sú tiež takí, ktorí považujú občiansku a politickú slobodu, ktorá sa dosiahla prevratom predchádzajúceho

systému, založeného na zákonoch, vyplývajúcich z náboženstva, za nezlučiteľnú s náboženstvom, žiadajú dokonca jeho potlačenie, pretože v ňom vidia niečo, čo je človeku cudzie.

Nech by kdekoľvek vládla občianska sloboda a bola by plne zaručená sloboda náboženská, viera by bola len posilnená, pretože si uvedomuje výzvu, ktorou je pre ňu nevera, a ateizmus opäť len konštatuje svoje medze, tvárou v tvár otázkam, ktoré mu kladie viera.

Od chvíle, kedy prišiel Kristus na zem, už nie je možné zbožňovať spoločnosť ako nejakú modlu, ako kolektívnu veličinu, ktorá pohlcuje človeka a jeho neodhateľný osud. Spoločnosť, štát, politická moc patrí do premenlivého rámca tohoto sveta, ktorý je možné stále zdokonaľovať. Žiadny spoločenský plán a program nedokážu na zemi vytvoriť Božie kráľovstvo, t.j. dokonalý svet, aký nastane až na konci čias. Tzv. politické mesianizmy často ústia do najhorších tyranii. Štruktúry, ktoré si dávajú jednotlivé spoločenstvá, nemôžu byť definitívne platné: nedokážu samy ani zaistiť človeku všetky dobré a materiálne hodnoty, po ktorých človek túži. A zvlášť nedokážu nikdy nahradiť svedomie človeka, ani jeho osobné hľadanie pravdy a absolútna.

Všetky myšlienkové prúdy nášho starého svetadielu by sa mali zamyslieť nad temnými perspektívami, ku ktorým by mohlo viesť vylúčenie Boha z verejného života, Boha ako poslednej etickej inštalácie a najvyššej záruky proti akémukoľvek zneužitiu moci človeka nad človekom. Tam, kde sa človek neopiera o niečo vyššie, čo ho presahuje, ocitá sa v nebezpečenstve, že sa vydáva na pospas bezmedznej a neuváženej moci a pseudoabsolutizmom, ktoré ho ničia.

Považujem tiež za svoju povinnosť zdôrazniť, že keby náboženské a kresťanské základy tohoto svetadielu mali byť vylúčené zo svojej funkcie inšpirovať etiku a jej sociálne úlohy, potom by sa poprelo nielen celé dedičstvo minulosti, ale ocitla by sa v nebezpečenstve i budúcnosť obyvateľstva Európy - a hovorím tu o všetkých obyvateľoch Európy, veriacich i neveriacich.

Záverom chcem poukázať na tri oblasti, na ktorých by zjednotená Európa zajtrajška, otvorená voči Východu, veľдушná voči Juhu, opäť sa mohla ujať svojej úlohy byť majákom svetovej civilizácie:

Pradovšetkým zmieriť človeka s tvorstvom, bdiť nad

zachovaním celej prírody, jej rastlinstva i živočíšstva, jej vzduchu i riek, jej citlivej rovnováhy, jej obmedzeného bohatstva, jej krásy, ktorá je oslavou Stvoriteľa;

ďalej zmieril človeka s človekom, prijímať jeden druhého ako Európanov rôznych kultúrnych tradícií alebo mušlienkových smerov, prijímaním cudzincov a utečencov, otvorením sa voči bohatstvu národov iných svetadielov;

a konečne zmieril človeka so sebou samým: áno usiloval sa o vytvorenie celistvého a úplného pohľadu na človeka a svet, napriek kultúram, ktoré šíria podozrievanie a odľudštenie; pohľadu, v ktorom veda, technické schopnosti a umenie nevyklúčujú, ale podnecujú vieru v Boha.

Vám je zverená veľká úloha zachovať a šíriť ľudské hodnoty - kultúrne a duchovné, ktoré zodpovedajú dedičstvu Európy a ktoré budú najlepšou záštitou pre jej identitu, slobodu a pokrok. (K poslancom Európskeho parlamentu, Štrasburg, 11. okt.)

[Nový život, 1988 (č.12)]

Niekoľko hesiel z náučného slovníka:

Európska rada

Je najstaršia a najväčšia medzinárodná politická organizácia v Európe. Volá sa tiež "Organizácia 21" podľa počtu štátov, ktoré ju založili. Dnes, potom čo nedávno prijali Fínsko a San Marino, má 23 členov. Zásadným cieľom organizácie je rozvíjať spoluprácu členských krajín v spoločenskej, politickej, právnej a kultúrnej oblasti. K jej najväčším úspechom patrí, že privádza k životu Európsku konvenciu ľudských práv, Charty spoločenských a ekonomických práv ako i schválenie konvencie upevňujúcej ľudské práva a zásady demokracie v Európe. Svätá stolica je v Rade reprezentovaná Stálym vyslanectvom. Základným diskusným fórom Európskej rady je Parlamentné zhromaždenie zložené zo 170 poslancov členských štátov. Generálnym sekretárom Európskej rady je španielsky minister zahraničných vecí Marcelino Oreja, ktorého návštevy v Maďarsku a v Poľsku boli výrazom otvorenosti tejto organizácie ku perspektívnym tesným vzťahom s Východnou Európou. Už niekoľko rokov sa na prácach niektorých

komisií Rady zúčastňuje predstaviteľ Juhoslávie. Európska rada v spolupráci s Európskym spoločenstvom (EWG) v snahe o posilnenie európskej jednoty v oblasti kultúry vyhlasuje v určitých rokoch jedno európske mesto "mestom kultúry". Tieto mestá sú ako "hlavné mestá európskej kultúry" počas celého roku miestom organizovania výstav, vystúpení a medzinárodných stretnutí. Takýmito mestami boli vyhlásené Atény, Florencia, Glasgow a Berlín, po dva roky Paríž, potom Madrid a ako v rozhovore s dopisovateľom "Tygodnika Powszechnego" povedal minister Dreja - je jeho snahou, aby v roku 1994 takýmto "hlavným mestom európskej kultúry" bol Krakov.

Európska komisia ľudských práv a Medzinárodný súd ľudských práv

Je jedinou súdnou inštanciou svojho druhu, ktorej úlohou je ochrana práv jednotlivca pred zneužitím zo strany štátu. Komisia je inštanciou, ktorá potvrdzuje fakty a snaží sa nájsť zmierlivé riešenie. Ak sa to ukáže nemožné, vec sa dostane k súdu, ktorý vynesie výrok k predmetu sporu. Väčšina sporov sa týka práv väzňov, osôb trpiacich duševnými poruchami alebo ľudí, ktorí vzhľadom na spôsob života, názory alebo presvedčenie patria v spoločnosti k menšinám. "Konečne sme pochopili, že uznanie rovnakých práv a neoddeliteľných práv každého člena ľudskej rodiny je základom pokoja na svete" - povedal predseda Súdu Rolov Ryssdal, keď vitál Pápeža.

Európsky parlament

Je vybraný v priamych a všeobecných voľbách v 12 členských krajinách Európskeho spoločenstva. Má 518 členov. Európske spoločenstvo (ktorého všetky členské štáty patria i do Európskej rady) je samostatná organizácia, ktorej základným cieľom je hospodárska integrácia jej členov. Parlament venuje mimoriadnu pozornosť rozvoju demokracie a obrane ľudských práv.

Z INTERVIEW S KARD. CASAROLIM O VÝCHODNEJ POLITIKE

Prinášame článok, ktorý bol uverejnený 2. sept. 1988 v talianskom periodiku La Repubblica.

R.: Vaša Eminencia, čo je to vatikánska "ostpolitik"?

Agostino Casaroli: Nazývaná je jednoducho politika, ale v tom význame, ktorý umožňuje použitie tohoto výrazu pre činnosť Svätej stolice, činnosť čisto náboženského a cirkevného charakteru. Pápež Ján XXIII. a jeho nástupcovia sa veľmi znepokojovali stavom cirkvi v komunistických krajinách. Taký bol vždy smer tejto činnosti nazývanej "politika", lebo je to veľmi pohodlný výraz. Z toho vychádza ostpolitik, ale bola a je to starosť o charakter výlučne náboženský, lebo náboženská situácia v týchto krajinách a zvlášť situácia cirkvi vzbudzuje nemálo obáv. A hľadanie cesty k náprave tejto situácie prostredníctvom kontaktov s vládami týchto štátov bolo teda prianiť, ktoré sa prirodzene zrodilo v duši pápeža.

C.: Takže ostpolitik bola vytvorená za pápeža Jána XXIII.

C.: Som tej mienky - nedávno som to všeobecne pripomenul na spomienkových obradoch za kardinála Tardiniho - že sám Pius XII., ktorý mal povahu diplomata, predvídaj ako normálne, hoci o tom nikdy nehovoril, že po období tuhého napätia musí nastať chvíľa menšieho napätia, ak nie priam uvoľnenia. Pius XII. bol pápežom v období zostrených bojov; vzhľadom na to bolo potrebné jasné utvrdenie zásad, a teda odsúdenie určitých situácií, ktoré sa vytvorili. Bolo jasné, že pápežovi Pacellimu bude zaťažko - hoci i prostredníctvom iných osôb - vyjednávať s režimami, proti ktorým tak rozhodne vystupoval. Usudzujem však, že nevyklučoval, že v určitom momente to priebeh histórie zmení. V každom prípade sa za Pia XII. nič neuskutočnilo.

R.: Čiže všetko sa začalo za Jána XXIII.

C.: Ján XXIII. sa v tejto oblasti prejavil ako veľké prekvapenie. Istý maďarský minister, s ktorým som na

začiatku rokoval, mi povedal: "Milujeme toho pápeža, pretože cítime, že i on nás miluje a považuje nás za ľudí." "Ako to?" spýtal som sa ho prekvapene. "Áno, áno," povedal ten minister, "pre druhých sme len komunisti; on nás považuje za ľudí." To ilustruje psychologický vplyv pápeža Jána. V komunistických krajinách vycítili jeho zámery. A usudzujem, že to nebola len taktika, keď mu prejavili toľko náklonnosti a úcty. Odrazu sme si povšimli, že niektoré delegácie z Východu, ktoré prichádzali do Ríma, navštevovali celkom súkromne a bez propagandy hrob pápeža Jána.

R.: Bol to vatikánsky koncil, ktorý pohol pápeža Roncalliho ku kontaktom s Východom. Chcel, aby boli v Ríme prítomní pozorovatelia ruskej pravoslávnej cirkvi a preto vyslal mons. Willebrandsa, dnešného kardinála, aby rokoval v Moskve s patriarchátom. Túžil, aby prišli katolícki biskupi zo sovietskych pobaltských republik a z iných komunistických štátov a poveril vtedajšieho apoštolského nuncia v Turecku, Francesca Lordonega, aby sa skontaktoval so sovietskym veľvyslancom východných krajín. Lordonegova činnosť bola korunovaná úspechom.

C.: Áno, kedysi ste rozoberali tieto prvé kontakty v istom článku vo vašom časopise. Ale boli aj iné činnosti, ktoré je treba brať do úvahy. Myslím si napr., že je ešte ťažké určiť, do akej miery bola činnosť pápeža Jána určujúca alebo aspoň podstatná v raketovej kríze na Kube. V knihe "Nepravdepodobná trojica" (pápež Ján, Chruščov, Kennedy) jej autor Norman Cousins pripisuje pápežovej činnosti veľký význam, ale nie je schopný vyjadriť, ako to bolo v skutočnosti. Bezpochyby však intervencia Sv. Otca sa prinajmenšom aspoň trochu pričinila o nájdenie východiska pre obidve strany, povedzme, že obidvom protivníkom umožnila zachovať si tvár.

R.: Pápežová intervencia bola iba ten verejný prejav, alebo bolo ešte niečo iné?

C.: História onych dní nebola ešte spísaná. Prejav mal svoju váhu, svoj význam, ale okrem toho priamo či nepriamo nemožno vylúčiť aj čosi iné.

R.: Kedy teda pápež Ján pocítil možnosť novej

ostpolitiky?

C.: Ján XXIII. získal dojem, že bude môcť niečo začať robiť, keď sa mohol kard. König, viedenský arcibiskup, vydať do Budapešti a po prvýkrát sa stretnúť s kard. Mindszentym, ktorý sa schoval na vyslanectve USA po udalostiach r. 1956. Podstatná možnosť sa rysovala tiež vo vzťahu k mons. Beranovi, pražskému arcibiskupovi, držanému v domácom väzení komunistickým režimom. To sa udialo v apríli 1963. Pricestoval som do Viedne ako vedúci delegácie Apoštolskej stolice na konferenciu OSN o konzulárnom práve. A práve tu som obdržal jedného dňa pápežovo želanie, aby som odcestoval do Budapešti a neskôr do Prahy. Bol som vtedy podsekrétárom pre mimoriadne záležitosti cirkvi. Nikdy som sa Východom špeciálne nezaoberal. Bol koniec apríla. Myslím, že kard. König odcestoval do Budapešti 18. apríla. Ja som sa tam odobral 3. mája. Sám.

R.: A ku komu ste išli?

C.: Išiel som za členom maďarskej vlády, ktorý sa zaoberal cirkevnými záležitosťami a bol som hosťom tejto vlády. Zdržal som sa tam tri dni. Stretol som sa s kard. Mindszentym, hovoril som s vysokopostavenými úradníkmi, pripravoval som čosi ako plán práce.

R.: Akým dojmom pôsobil na Vašu Eminenciu Mindszenty?

C.: Kardinál bol na americkom vyslanectve v Budapešti (nebolo to ešte veľvyslanectvo) riadené chargé d'affaires. Nebol katolíkom, ale mal mnoho uznania a dokonca úcty ku kardinálovi, ktorý pravdupovediac bol hosťom z politického hľadiska dosť obtiažným. Chargé d'affaires býval vo svojej rezidencii, Mindszenty sa nachádzal priamo na vyslanectve. Obýval myslím služobný byt. Bol tam od konca r. 1956. Bez problémov som sa s nim stretol. Vyslanectvo sídlilo na námestí Slobody, čo podľa kardinálovho názoru bolo vrcholom ironie. Bol tam sedem rokov a nikdy nevychádzal. Mal k dispozícii len malé nádvorie, ani nie záhradku, kde sa mohol trochu prechádzať. Jedol tam to, čo mohol, zvlášť keď na vyslanectve boli len kancelárie. O nákup sa samozrejme staral chargé d'affaires. Kardinál trávil čas čítaním, pisaním a počúvaním rádia. Mal ohromnú zbierku článkov

a tlačových správ. Pamätám sa, že mi povedal: "Najlepšie informovanou osobou o maďarskej situácii som ja."

R.: Po Budapešti ste sa vybrali do Prahy.

C.: Áno, vrátil som sa do Viedne a 9. mája som odcestoval do hlavného mesta Československa. Tam som sa zdržal tri dni, stretol som sa s úradníkmi úradu pre cirkevné záležitosti. Vrátil som sa do Viedne a neskôršie do Rima. Vo Vatikáne som bol 16. mája. Pápež Ján mal už len krok pred smrťou (zomrel 3. júna). Prijal ma ihneď a hovoril so mnou vyše dvoch hodín vo svojom súkromnom byte. Zaujímal sa o všetko. Pamätám sa, že jeho blízki mali veľké obavy, aby som ho neunavoval, ale on si azda do konca neuvedomoval svoj zdravotný stav. Raz sa ozvalo zaklopanie na dvere, potom druhý raz. Pobadal som na ňom výraz netrpezlivosti, jediný, aký som kedy na ňom videl. Povedal.: "Znepokojujú sa, ale keď idem na večeru, aj tak nemôžem nič zjesť." V každom prípade ma odprevadil ku dverám a na rozlúčku povedal: "Netreba sa ponáhľať. Všetko musí dozrieť. Nateraz postupujeme ďalej takto, zachovajme dobrú vôľu a nádej." V týchto veciach nedával najavo netrpezlivosť. Chápal, že sú to problémy, ktoré si vyžadajú veľa času. A to bol len začiatok.

R.: A potom?

C.: Potom som pravidelne chodieval do Budapešti a do Prahy a zachovával čo možno najväčšiu diskretnosť a utajenie. Pokiaľ ide o Maďarsko, tak sme sa r. 1964 dopracovali k "záväznému dokumentu", ktorý nebol uverejnený, je v archíve, ale je uplatňovaný v praxi. Došlo tiež k dohode vo veci maďarského ústavu v Ríme, ktorá bola uverejnená a k ďalšej, ktorá sa týka biskupskej prisahy. Dlhý dokument nebol zverejnený, týkal sa rozličných vecí, najmä však menovania biskupov. Nie je to dohoda v plnom slova zmysle, ale dokument pokladaný za záväzný maďarskou vládou i Apoštolskou stolicou.

R.: Maďarsko bolo k Vatikánu vždy jednou z najviac "priateľsky" naklonených krajín východnej Európy. Tiež

dnes ako prví oficiálne pozvali pápeža. V praxi by to mohlo znamenať otvorenie hraníc Východu pápežovi. Začína sa od Budapešti, ale neskôr bude možno môcť navštíviť Moskvu a možno i Prahu, ktorá vždy zastávala veľmi tvrdé stanovisko vo vzťahu k Apoštolskej stolici. Tiež vtedy na počiatku vatikánskej ostpolitiky, ako sa mi zdá, v Československu bola vec o niečo komplikovanejšia.

C.: Áno, postup bol omnoho pomalší. Bol problém biskupov. Na Slovensku ešte niektoré diecézy obsadené boli, ale niektoré spravovali len kapitulní vikári. V Čechách a na Morave nebol naopak žiaden titulárny biskup, len kapitulní vikári. Mons. Tomášek, dnes kardinál a pražský arcibiskup, bol vysvätený za biskupa, ale mal súhlas k administratíve len v jednej farnosti v olomouckej arcidiecéze. Iní žijúci biskupi nemohli vykonávať svoje funkcie. Týkalo sa to najmä Berana, pražského arcibiskupa, držaného v malom dome, ktorý nesmel opustiť. Najnaliehavejšou vecou bol pokus o úpravu situácie vo všetkých diecézach. Začali sme prácu v tom smere a súčasne nezabúdali na iné problémy: sloboda cirkvi, sloboda vyznania, katechizácia, duchovenstvo. Od tej doby sa ustálil, podobne ako vo vzťahu k iným krajinám, systém kontaktov, ktorý trvá dodnes: raz delegácia Svej stolice ide do Prahy, raz tamojšia delegácia prichádza do Ríma.

R.: A boli nejaké výsledky?

C.: Prvé výsledky sa týkali pražskej arcidiecézy. Pavol VI. rozhodol menovať Berana kardinálom a v tú chvíľu sa stala situácia delikátnou. V Prahe som sa stretol s Beranom. To on prišiel za mnou do môjho hotela. Z rôznych dôvodov namiesto aby som sa obmedzil na hovorenie, sformuloval som písomne to, čo som sa ho chcel spýtať. Povedal som mu v skratke toto: "Tuži Vaša eminencia prísť do Ríma, s čím by vláda bola ochotná súhlasiť, alebo chcete zostať tu? V čom je rozdiel? Ak, Eminencia, zostanete tu, potom samozrejme ako symbol. Pokiaľ však pridete do Ríma, vláda je ochotná súhlasiť s tým, aby sa mons. Tomášek stal apoštolským administrátorom arcidiecézy." Spomínam si, že vtedy pražskú arcidiecézu riadil kapitulný vikár, ktorý na mňa urobil dosť nepriaznivý dojem: dobre oblečený a

dobre živený muž, ktorý, ako sa zdá, nezaoberal sa príliš situáciou diecézy a jej riadením. Prínajmenej to tak vyzeralo. Beran sediaci oproti mne bol zarazený; rozhodoval sa a potom pre dobro diecézy sa rozhodol súhlasiť s prípadným odchodom do Ríma. Vždy bol presvedčený, že vláda mu ponechá otvorenú cestu k návratu, a preto neskôr on sám alebo iní v jeho mene sa sťažovali, že ho podviedli. Hovoril som s ním a on mi povedal, že v žiadnom prípade ten podvod nepripisuje Svätej stolici. My sme konečne vedeli dobre, že keď už prideme do Ríma, bolo by to dôkazom mimoriadneho optimizmu myslieť na jeho návrat ako pražského arcibiskupa.

R.: Vaša Eminencia, stretli ste sa s obidvoma kardinálmi, Mindszentym a Beranom, dvoma slávnymi protivníkmi komunistických režimov. V čom sa navzájom podobali a v čom odlišovali?

C.: Boli to veľmi odlišné temperamenty. Pokiaľ išlo o Mindszentého, svoju úlohu zohrával tiež aspekt povedzme štátny. Podľa ústavy starej monarchie sa pokladal oprávnené za hlavu štátu v neprítomnosti kráľa alebo regenta. O tom bol absolútne a úprimne presvedčený. Bol okrem toho mimoriadne temperamentný. Z toho pohľadu sa mi Beran javil omnoho umiernennejší, hoci aj on vedel byť tvrdý, ak to bolo nevyhnutné. Hovoril: "Vláda zabúda, že sa volám Beran." Avšak snahy z oblasti náboženskej neboli totožné so snahami politickými. Mindszenty nechcel odisť z Maďarska. Nakoniec súhlasil s opustením amerického vyslanectva v Budapešti, prišiel do Ríma, stretol sa s pápežom, načo odišiel do Viedne. Veľký mozog, ale zmietaný protikladmi. Hundral si: "Ego debuisse mori in Hungaria." Ale jeho posledným obdobím som sa bezprostredne nezaoberal.

KARDINÁL FRANTIŠEK TOMÁŠEK 90-ROČNÝ

Kardinál František Tomášek sa narodil 30. júna 1899 v Studénce, okres Nový Jičín. Otec František, pochádzajúci rovnako zo Studénky, tam bol nadučiteľom. Matka Zdenka, rodená Vavrečková, dcéra roľníka zo Slatiny, okres Nový Jičín, zomrela v r. 1971 vo veku 97 rokov u svojho syna Františka, vtedy biskupa a

apoštolského administrátora v Prahe.

Keď jeho otec zomrel v 40. roku svojho života (1866-1906), zostala matka vo svojich 32-rokoch so šiestimi nezaopatrenými deťmi sama. Aby deti mohli študovať, odsťahovala sa s rodinou v r. 1910 do Olomouca. Tam navštevoval druhorodený syn František v rokoch 1910-1918 vtedajšie Slovenské gymnázium a po maturite a vojenskej službe vstúpil v r. 1918 do arcibiskupského seminára. 5. júna 1922 bol arcibiskupom dr. Antonom Cyrilom Stojanom vysvätený za kaza. V tom istom roku sa stal katechétom na meštianskej škole v Olomouci - Pavloviciach a v r. 1927 v Kelči u Hranic.

V r. 1934 bol povolaný ako adjunkt pedagogiky a katechetiky na Cyrilometodskú bohosloveckú fakultu do Olomouca. Tam pôsobil až do 17. novembra 1939, kedy bola činnosť vysokých škôl Nemcami zastavená. Dňa 15. decembra bol na tejto fakulte promován za doktora teológie.

Po uzavretí fakulty pôsobil ako katechét na meštianskej škole v Olomouci - Hodolanoch. V roku 1940 začal prednášať na novo otvorenom diecéznom bohosloveckom učilišti a zároveň bol poverený v šiestich okresoch olomouckej arcidiecézy funkciou inšpektora náboženstva a funkciou ordinariátneho komisára pre milosrdné sestry rádu sv. Františka.

Po oslobodení v r. 1945 sa opäť vrátil na obnovenú Cyrilometodskú bohosloveckú fakultu v Olomouci, kde sa habilitoval v r. 1946 pre svoj odbor ako docent. V r. 1947 bol prezidentom republiky menovaný za mimoriadneho profesora pedagogiky a katechetiky a pôsobil tak do konca študijného roku 1950, kedy bola činnosť fakulty znova zastavená. V týchto povojnových rokoch tiež organizoval a riadil pri fakulte katechetické kurzy.

12. októbra 1949 bol Svätým Otcom Píom XII. menovaný titulárnym biskupom butským a svätiacim biskupom olomouckým a 14. októbra prijal v Olomouci biskupskú konsekráciu z rúk arcibiskupa dr. Jozefa Matochu.

Štátny úrad pre veci cirkevné ho po zastavení činnosti fakulty preradil do duchovnej správy a od 1. januára 1951 sa stal správcom fary v Bohušově, vo vtedajšom okrese Krnov. 3. júla 1951 bol zatknutý a dopravený do internačného pracovného tábora v Želive, okres Havlíčkův Brod, kde bol do 28. mája 1954. Od 1. júla 1954 bol ustanovený za správcu fary v Moravském

Hůzovém, okres Olomouc.

18. februára 1965 bol Svätým Otcom Pavlom VI. menovaný apoštolským administrátorom pražskej arcidiecézy. 11. marca 1965 prevzal správu arcidiecézy. Zúčastnil sa ako jediný z českých biskupov na všetkých zasadaniach II. vatikánskeho koncilu, spolu s tromi slovenskými biskupmi. Na koncile mal päť diskusných príspevkov. Je predsedom českej liturgickej komisie, konzultorom kongregácie pre katolícku výchovu, členom Sekretariátu pre jednotu kresťanov a členom Kongregácie pre klérus.

Písal do odborných časopisov, bol redaktorom Katechetickej hliadky a Vychovávateľských listov, je autorom Katechizmu katolíckeho náboženstva, vydal 15 odborných monografií.

Bulou pápeža Pavla VI. z 27. júna 1977 bol menovaný za kardinála a v Ríme mu bol pridelený kostol sv. Vitala.

Bulou pápeža Pavla VI. z 30. decembra 1977 bol menovaný za arcibiskupa pražského a to ako 34. arcibiskup. Celkove je v poradí 61. biskup-ordinár, 34. arcibiskup a 8. kardinál.

Otcovi kardinálovi Františkovi Tomáškovi posielame k jeho 90. narodeninám tie najvrúcnejšie pozdravy a želanie zdravia a Božieho požehnania. Ešte nikdy Slováci necítili toľko blízkosti a vďaky k českému prímasovi, ako cítia dnes k jubilantovi. Pod jeho vedením sa Slováci zjednotili s českými katolíkmi - či už to bolo pri podpisovej akcii za pozvanie Sv. Otca do Československa, či už na nezabudnuteľnej oslave sv. Metoda v r. 1985 na Velehrade, alebo naposledy pri pol-miliónovej podpisovej akcii za náboženskú slobodu v Československu. Pri týchto akciách, kardinál vôbec nevystupoval ako "generál bez vojska", ako mu to povedal istý vysoký vládny činiteľ.

Kardinál Tomášek je ozajstné knieža českej cirkvi. Vo svojom patriarchálnom veku, často osamelý od ostatných spoluordinárov, bráni Cirkev v Čechách i na Slovensku. Bráni ju ako celok, ale bráni tiež každého jedného človeka, ktorému je pre jeho náboženské alebo občianske presvedčenie ubližované. Je to ozajstný pastier, ktorý napriek svojmu krásnemu veku nemá svoju biskupskú palicu nato, aby s ňou opieral.

Kedykoľvek sme k nemu prišli, vždy nás ochotne prijal, začal hovoriť hneď po slovensky a prvé jeho

slová vždy boli: "Pekne vás vítam a povedzte, v čom by som vám mohol pomôcť".

Keď začala podpisová akcia za 31 bodov náboženskej slobody, Slovensko sa ponáhľalo a za krátky čas dvaja slovenskí mládenci niesli kardinálovi prvých 60 tisíc podpisov. Ako to už býva, keď sa dvaja chlapci vydajú do sveta, prišli do arcibiskuského paláca okolo 22.00 večer. Keď zazvonili, po nejakom čase sa cez okienko opatrne vystrčila sestrička a spýtala sa, čo si želajú. Keď povedali, že by sa radi dostali ku kardinálovi, trochu prekvapená, ale slušne - tak ako len sestričky vedia - odpovedala, že kardinál je už vo svojej spálni. Nato jej chlapci povedali, že nesú 60 tisíc podpisov zo Slovenska a že trochu blúdili, preto tak neskoro prichádzajú. Okienko sa zavrelo a za nejaký čas sa otvorila brána arcibiskupského paláca. A vtedy sa pre týchto chlapcov odohralo nezabudnuteľné stretnutie s primasom Čiech a Moravy. Kardinál sa znovu obliekol do svojho kardinálskeho šatu a pri malom svetle strávil dlhý čas s týmito chlapcami vo svojej pracovni.

Jeden z nich sa ho nakoniec opýtal: "Otec kardinál, na Slovensku sa hovorí, že keď ste boli u pátra Pia, tento vám predpovedal, že sa dožijete náboženskej slobody vo svojej vlasti! Je to pravda?" Kardinál sa na chvíľu zamyslel a potom povedal: "Presne sa už nepamätám, ale bolo to v tom zmysle."

Keď pozdravujeme dnes zo Slovenska otca kardinála Tomáška, pozdravujeme tiež českých a moravských katolíkov a želáme im veľa Božieho požehnania!

Kardinála Tomáška, v tých dňoch, keď bude sláviť svoje 90. narodeniny, si uctí a bude pozdravovať celý kresťanský svet a Praha bude právom stredom jeho pozornosti. Pripájame sa zo Slovenska k týmto gratulantom a pozdravujeme staré a slávne svätovojtejské biskupstvo! Nech na príhovor sv. Vojtecha a "čoskoro" svätej Anežky Přemyslovny dobrotivý Pán Boh udelí hojnosť milosti celému českému národu!

A nám neostáva nič iné, len veriť, že aj Slovensko si raz vymodlí takého arcipastiera - zbožného, starostlivého a statočného!

- jd-

PÉCSI - NÁDEJ A ODVAHA DO ĎALŠÍCH DNI

"Nech tvoje srdce jasá!"
(brat Roger: List z ruskej zeme)

Chcela by som sa touto cestou podeliť so svojimi zážitkami z ekumenického stretnutia mládeže "Východ-Západ", konaného v Maďarsku, v Pécsi, od 28. apríla do 1. mája 1989. Medzinárodné stretnutie (prvýkrát vo východoeurópskej krajine) organizovala v spolupráci s maďarskými kresťanmi ekumenická komunita z francúzskeho Taizé; iniciatíva usporiadať ho práve v Pécsi vyšla predovšetkým od miestneho katolíckeho biskupa Jozefa Cserhatiho.

Dni vnorného šťastia a radosti - také boli pre nás všetkých, ktorí sme sa stretnutia v Pécsi zúčastnili. Prvý veľký kontrast: opúšťame umlčanú, zviazanú Bratislavu, kde sme len ľažko a opatrne získavali základné informácie... Keď naša malá skupinka vystupuje v piatok poobede na nádraží Déli v Budapešti - dosť neistá, čo bude ďalej - náhle uprostred bežných staničných signálov zaznieva známa melódia: Magnificat! a informácie vo viacerých rečiach - i v slovenčine - čo, kde, kedy... A naše srdcia si začínajú tiež hneď spievať: Magnificat, magnificat! Ideme k svojim blízkym priateľom! Aké krásne, že sme tu!

Do Pécsu vyrážame vlakom 18.40 (predtým šli dva mimoriadne). Príchod: okolo 22.00. A tam - pohyb národov! Už pri vystupovaní nás oslovuje miestna mládež, odkiaľ sme. Magyar? Deutsch? Československo - Slováci - odpovedáme, a oni nás posielajú k ďalším, držiacim šípky "Slováci - ČSSR". Obrovská masa sa posúva - vidíme mnohé známe tváre - usmievame sa na seba - a zas nás pohlcuje zástup. Na vyvýšenine stoja postavy, mávajúc nápismi "Československo". Zaznie pokyn a všetci odchádzame k neďalekej škole, kde čakáme v zástupoch a zároveň sa rozprávame s vychádzajúcimi Čechmi, Moravanmi, Poliakmi... Spred školy odchádzajú a zas prichádzajú autá i autobusy. Organizátori nás púšťajú dnu a nasmerovávajú Slovákov na školský dvor; prosia o strpenie a postupne odvolávajú skupinky po 20-25 ľudí. Ide to pomaly - ľudí je veľa. Kolujú správy, že takýto veľký počet v Pécsi zo Slovenska ani nečakali, ale že okolité dediny sú všetky ochotné nás

prijať... Je to krásny pocit.

Čas čakania sa začína vyplňať spevom. "Toto je deň, ktorý dal nám Pán!"... Postupne sa formuje kruh - veľký, väčší - obrovský - po celom rozsiahlom školskom dvore! Držíme sa za ruky a spievame všetky známe i neznáme piesne. Pribúda gitaristov - k prvému uprostred kruhu prichádza druhý, tretí. Je to strhujúci zážitok jednoty a sily. Z okien školy sa vykláňajú ľudia a tleskajú do rytmu.

Všetko je perfektne zorganizované (a aj bolo, po všetky dni, bez jedinej chyby!) Vedú nás do jednej z očíslovaných tried, kde sú stoličky, na stole horí sviečka. Slova sa ujíma chlapec - Čech - hovorí o zmysle stretnutia, o tom, že sme prišli spoluvytvárať, pomáhať svojimi schopnosťami, byť všestranne aktívnymi účastníkmi! Potom nám vysvetľujú základný program; dostávame plán mesta, časový rozvrh celého stretnutia, plánik katedrály, preukážku na stravovanie a cestovanie... A "List z ruskej zeme", ktorý napísal brat Roger, prior z Taizé, počas osláv tisícročia výročia kristianizácie Ruska, ktorých sa osobne zúčastnil.

Dozvedáme sa že sobotňajšie dopoludnie strávime v jednotlivých katolíckych i evanjelických farských spoločenstvách. Naša 25-členná skupina je pridelená do neľalekého kostola "reformovaných". Organizátori nám vysvetľujú, kde ísť - "čo najrýchlejšie", že už na nás čakajú v kostole miestni farníci (neskôr sme sa dozvedeli, že čakali v studenom kostole 3-4 hodiny, aby boli k dispozícii); hoci čakali menší počet ľudí, predsa boli ochotní všetkých nás ubytovať!

Po príchode do kostola - je 11 hodín v noci - sme rozdelení do rodín; spolu s priateľkou bývame u milých manželov, ktorí nás prijímajú naozaj veľkoryso. Pred spaním čítame časť "Listu z ruskej zeme":

"...Stará krása a vždy nová: darovaním vlastného života množstvo mužov a žien spomedzi všetkých národov sveta dosvedčuje, že ľudské bytosti neboli stvorené k beznádeji..."

"Pane Ježišu, ak sú v nás dajaké rany, je tu predovšetkým aj zázrak tvojej prítomnosti. Takto odbemenení, či dokonca oslobodení, kráčame dopredu s tebou, Kriste, a opierame sa o tvoje slová: Svoj pokoj vám dávam; nech sa vám srdce nermúti a nestrachuje."

Spievaj duša moja: Patrim Kristovi, patrim Kristovi. "Nepostrehnuteľná vnútorná premena, pretávorenie tvojej

bytosti pokračuje po celý život..."

V sobotu ráno prichádzame znovu do včerajšieho kostola. Sú tu Nemci, Angličania, Maďari - a my... Menšie problémy s tlmočením, ktoré sa operatívne riešia, začína sa spoločná modlitba podľa vopred pripraveného a rozdaného programu, vo všetkých zastúpených rečiach.

Aké milé je znovu počuť krásne spevy z Taizé! Nasledujú spoločné prosby - opäť v rôznych jazykoch: "Ďakujem Ti, Otče náš, za to, že ľudia a kultúry sú rozdielne; obohať nás lepším pochopením jedného k druhému a pomáhaj nám uvidieť v každom človeku Tvoju prítomnosť...!"

Delíme sa do viacnárodných skupiniek - v našej sú Slováci z rôznych končín Slovenska (Bratilava, Vranov, Žilina, Trnava), východní Nemci - študenti katolíckej sociálnej školy v Magdeburgu, Maďari... Vedenia v našej skupinke sa ujíma kňaz Ištván z Budapešti; hovorí plynne po nemecky. Základná téma: "Pokoľ srdca".

"Čo dá pokoj môjmu srdcu?" "Ktorí ľudia mi svojím životom predstavujú nádej?" Na úvod čítame časť z evanjelia. Predstavujeme sa, hovoríme o sebe, sediac v kruhu - i o situácii v jednotlivých cirkvách. Dozvedáme sa o problémoch reformovanej cirkvi v Maďarsku, o ekumenickom hnutí... Na záver spievame - a veľmi, veľmi ľutujeme, že sa už vlastne rozchádzame. Vytvorili sme za ten krátky čas skutočné, milé spoločenstvo!

Odchádzame na obedňajšiu modlitbu do katedrály. Prvý pohľad na ňu a na široké priestranstvo pred ňou je nádherný; je už plné ľudí! Pri vchode nám rozďávajú rozmnožené texty piesní i s notami. Dostávame sa len s ťažkosťami dnu - mali sme prísť skôr! - a počúvame prvý raz hlas brata Rogera (žiaľ nerozumieme, nie sme v tej časti, kde je zaistené tlmočenie "pre nás"). Horia sviece, vidíme veľký križ z Taizé... Sedíme pri modlitbe na zemi a mne sa v mysli obnovujú všetky stretnutia v tomto duchu...

Po skončení vychádzame na námestie, ešte vždy slnečné, kde nás čakajú obrovské, nespočetné koše jedla; jednotlivé baličky rozdeľujú "medzinárodné" služby. Pri jedení sa sedí na lavičkách, schodoch, trávniku - kde sa len dá. Vedľa nás sa striedajú susedia: rodina z Prahy, skupina mládeže z Moravy, sestričky z Poľska...

A už je čas presunúť sa do neďalekého kláštorného

kostola, kde má Československo vyhradené miesto pre popoludňajšie stretnutie - téma: "Isť s Kristom". Kostol ale nestačí pre nás svojou kapacitou. Vlna ľudí zozadu nás prináša až pred oltár - a tam sa ocitáme zoči-voči láskavému bratovi Pierrovi. Je to černoch, hovoriaci francúzsky (je zabezpečené prekladanie do slovenčiny). Ďalší bratia, ktorí prišli z Taizé s bratom Rogerom, sa zúčastnili podobných stretnutí na iných miestach.

Sila príhovoru brata Pierra je okrem hĺbky myšlienok v otvorenosti a temperamente, s ktorým približuje vstupné evanjelium: Učeníci, ktorí išli do Emauz a boli smutní a porazení. Ale pri lámaní chleba sa im oči ootvorili. Sú naše oči otvorené?... Prečo Kristus mizne vždy práve vtedy, keď ho už konečne vidíme? Musíme otvoriť oči srdca. "Kde si, Pane?" "Tu, v tebe som, len ty si neprítomný!" Brat Pierre sa v reči rozbieha závratným tempom - naša tlmočníčka ho sem-tam musí zastaviť. Jeho príhovor niekoľko ráz prerušuje spontánny potlesk... Modlí sa pred svätostánkom, odchádza... My zostávame, lebo s dozvedáme, že má byť slovenská svätá omša.

V celkovom ovzduší, v hlbokom tichu, je priam hmatateľné napätie. Sme tu, sme spolu! A spontánny výbuch radosti a nadšenia vo vstupnej piesni: "Prichádzame s radosťou... a za všetko Ti chceme ďakovať!" Svätú omšu slúži mladý slovenský kňaz spolu s dvoma kňazmi, ktorí prišli s českými výpravami. Sväté prijímanie trvá veľmi dlho - mladý kňaz sa doslovne stráca uprostred svojich priateľov... Na záver spievame pápežskú hymnu a cítime sa veľmi posilnení do ďalších dní!

Dostávame večeru z rúk mladých chlapcov, ktorí nám priam bežia v ústrety a vkladajú nám baličky do rúk. Prezeráme si aspoň v skratke mesto - Pécs je krásna, starobylá, s množstvom kostolov. Vstupujeme do jedného z nich, bývalej tureckej modlitebne, ktorá svojím nezvyklým okrúhlym pôdorysom a zakončením - polmesiacom, na ktorom je križ - upútava hneď na prvý pohľad. Je tam zároveň umiestnené i jedno z informačných centier stretnutia. Sám kostol je ekumenický v pravom slova zmysle, keďže na stenách sú ponechané zbytky nápisov - citátov z koránu.

Večerná modlitba v katedrále začína o pol ôsmej večer. Prichádzame včasnšie a dostávame sa do hornej,

"československej" časti chrámovej lode - za oltár - kde je zaistené tlmočenie. Miesta však nachádzame - s najväčšími lažkosťami - už len na zemi. Je to až neskutočný pohľad - matným svetom zaliaty koberec živých tiel, tesne vedľa seba - vpredu pri oltári veľká ikona, ožiarená sviečkami, na stenách lesknúce sa zlaté ozdoby... Zaznievajú spevy - a potom krásny hlas brata Rogera. Nevidíme ho, lebo je pri veľkom križi z Taizé v spodnej časti katedrály. Prekladanie je výborne zariadené, najprv z francúzštiny do maďarčiny, potom simultánne do nemčiny, slovenčiny, slovinštiny...

"Prešli dni a ja som sa Ti neozval. Ty si však bol stále pri mne. Často som utekal od svojho srdca - od hlbín, kde si ma navštívil... Niekedy som bol až schopný povedať: Skutočne potrebujem Boha?..."

"Kristus od nás niekedy nežiada život, naplnený príliš veľkými skutkami; žiada, aby sme pomohli urobiť zea obývateľnou..."

Po príhovore brat Roger odchádza, keďže spoločné modlitby sa konajú zároveň ešte na dvoch iných miestach - štadióne a v jednom menšom kostole. Modlitba pokračuje v tichu, spievaných prosbách - a v strhujúcich spevoch, do ktorých je zapojená celá katedrála. Hudobníci a sólovi speváci sú umiestnení dole, v jej bočnej časti - zloženie je medzinárodné.

Chýli sa k deviatej hodine; prichádza brat Roger. Vzápätí vystupuje spolu s ďalším mladým bratom po schodoch hore k nám! Má stále rovnako krásny úsmev. Naposledy som ho videla pred deviatimi rokmi v NDR; čo všetko sa odvtedy stalo! A predsa - sme tu - v jeho láskavej blízkosti, akoby to bolo včera! Jeho ruka spočinie na hlave každého, urobí mu na čele znamenie križa. Je to len krátky okamih - a už sú tu ďalší a ďalší!... Zostáva, kým sa nestretne s posledným z nás. A my sme šťastní!

Počas celého československého stretnutia pretrváva modlitba - adorácia pri veľkom križi dole, zaznievajú spevy. Odchádzame po pol 11-tej v noci - a ešte nekončí. Spev z katedrály sa prelína so spievajúcimi skupinami pred katedrálou a znie hlboko do noci...

V nedeľu ráno silno prší. Ponáhľame sa do katedrály na svätú omšu o 9. hodine. Sme v bezprostrednej blízkosti oltára; hlavným celebrantom je otec biskup Cserhati, okrem neho svätú omšu slúžia ďalší dvaja biskupi! V našom susedstve je brat Roger, sediaci na

zemi s viacerými mladými bratmi a malými deťmi. Svätá omša je slúžená latinsko-maďarsky; v kázni otca biskupa sa nám podarilo viackrát zachytiť slovo "Požohn" - Bratislava. Chápeme, že nás pravdepodobne všetkých víta!

Počas kázne sedíme aj my odvážne na zemi na vetrovkách. Je to veľmi bezprostredný pocit! Latinské zbory na chóre sa striedajú so spevmi z Taizé: "Bless the Lord my soul"... - "Oslavuj Boha, duša moja a oslavuj jeho sväté meno - On ma zachránil pred smrťou..." Pieseň, ktorej melódia navodzuje hlboký pokoj a zároveň nádhernú radosť. Niet sa čoho báť...

Brat Roger vstáva a hlboko sa skláňa pred eucharistiou, ktorú prijíma v podobe chleba a vína; potom všetci prítomní bratia z Taizé... Maďarčina a slovenčina sa v jednotlivých piesňach zlieva, aby na záver, v pápežskej hymne, vytvorili jednotu.

Na obed ideme každý "k svojim". Stále sa však prihlasujú ďalšie maďarské rodiny; keď už netreba ubytovanie, tak pozývajú aspoň na obed. Čakajú a sú neustále k dispozícii pre svojich hostí.

O tretej poobede je znova spoločná modlitba v katedrále. Brat Roger nás na úvod pozdravuje i po slovensky.

"Evanjelium od každého žiada: pripravovať cestu iným. Nielen, aby sme sa my sami naplnili, ale rozdali i iným, čo sme dostali.

Ale ako rozdať a priniesť, čo sme dostali? Predovšetkým našou osobnou nezištnosťou..."

"Keď vieme, že evanjelium žiada: Pripravujte cestu! zaváhame: "Ty, Kriste, žiadaš, aby som pripravoval cestu, aj keď som bez skúseností? Ty nevidíš, kto som?"

"A Kristus vždy odpovie: Nemaj strach, som to ja, kto ňa posielam. Už som do teba vložil potrebné dary. Nedaj sa odradiť ťažkosťami! Nedívaj sa veľmi dopredu! - zdieľaj svoj život s tými, ktorých ti zverím."

"Prečo si stratil krásnu ľudskú nádej? Prečo si stratil nádej vo mňa?"

Po odchode z katedrály ideme do školy v susedstve včerajšieho kláštorného kostola; vo veľkej telocvični je síce viac miesta ako včera - ale aj tak nestačí. Sú tu ľudia z Čiech, Moravy, Slovenska. Znovu sa stretávame s bratom Pierrom, ktorý s nezmenenou spontánnosťou nadväzuje na včerajšie myšlienky (našu

tlmočníčku sme medzičasom nútení postaviť na stoličku - aby sme všetci počuli...!).

Téma: "Radosť zo spoločnej modlitby".

"...Kristus urobil prvý krok. Táto hlboká skúsenosť nemôže zostať len mojou skúsenosťou!..."

"Prítomnosť iného mi pripomína, že Kristus je tu - modlí sa nielen vo mne - i v inom človeku! Tak sa stávame jednou rodinou..."

"Modlitba dovoľuje kresťanovi byť slobodným človekom. Dovoľuje nám ochutnať radosť; vidieť veci svojimi vnútornými očami. A moja vnútorná radosť mi dovoľuje, aby som vyžaroval svetlo, ktorého lúč vychádza od Boha..."

Včerná modlitba o pol ôsmej - znovu preplnená katedrálou. Z jej prítmnia sa nám prihováraajú slová brata Rogera:

"Ty si ma nikdy neprestal sprevádzať - aj keď zmizla chuť k životu".

"Ty si ma nikdy nepriviazal povrazom, aby som ťa nasledoval - chcel si ma mať slobodného."

"Prešiel som hmlou k Tebe..."

"Koľko kresťanov má obavy z vôle božej - je to len láska! Láska nemôže byť trestom..."

"Keď sa nám zdá, že Ježiš zmizol z nášho života, spomeňme si na jeho slová: Nemajte strach, som stále s vami!"

Treba mať odvahu povedať: "Kriste, viem, že si stále so mnou... Myslím na Teba."

Fondelok ráno - 1. máj - posledné stretnutie v katedrále. Väčšina ľudí prichádza už zbalená, s batohmi do kostola. Katedrála spieva: "Bonum est confidere in Domino... Dobré je dôverovať Pánovi, dobré je dúfať v Pána." Evanjelium podľa Jána: "Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Ostaňte v mojej láske!..." A záverečný, podstatný príhovor brata Rogera:

"Ak je pravdou, že v Európe je veľa mladých ľudí, ktorých premáha skepsa a znechutenie, je pravdou aj to, že je veľa mladých ľudí, ktorí majú invenciu a schopnosť tvoriť, schopnosť premeniť život a zbaviť sa strachu."

A títo mladí ľudia sú tu, aby pomohli obyvateľom Zeme, aby pomohli vyviesť ľudskú rodinu z obdobia beznádeje do obdobia dôvery a nezištnosti.

Chcete sa práve Vy nimi stať?

Pripravujeme sa na cestu domov a chceme Ježišovi

vyjadril: To si Ty, Vzkriesený, Ty, ktorý si nás vybral, aby sme prežili krásnu skúsenosť...

Ján XXIII. povedal: Skončíme už súdny historický proces! Nesnažme sa vedieť, kto mal a kto nemá pravdu - zmierme sa! Tieto slová - to sú nové perspektívy. To čo je najdôležitejšie, je milovať. Čo to je? Pochopil s veľkou nezištnosťou tých, ktorých nám Boh posielal do cesty. Zabudnúť na seba pre iného - ale je to ešte niečo oveľa silnejšie. Milovať znamená odpúšťať - a ešte raz odpúšťať - s dobrotou srdca...

Buďme schopní vždy a všade povedať vo svojom vnútri Kristovi: Ty ma miluješ, Ty nás miluješ, Ty miluješ všetkých ľudských bratov na zemi...!"

Na záver brat Roger ďakuje maďarským kresťanom - "Priятие tu v Maďarsku bolo úžasné - 7.000 rodín prijalo 14.000 mladých ľudí..." - prerušuje ho obrovský potlesk! Zároveň ohlasuje ďalšie konceročné celosvetové stretnutie mládeže - od 28. 12. 89 do 2. 1. 1990; taktiež po prvýkrát vo východoeurópskej krajine - chvíľka veľkého napätia - a tou krajinou je Poľsko - Wroclaw!

Schádzame ešte raz dole ku križu z Taizé; ešte raz obsiahneme pohľadom katedrálu. Vonku sa lúčime - s priateľmi, s Pécsou - dovidenia vo Wroclawi!

Na nádraží je pristavených niekoľko mimoriadnych vlakov. Sedíme v medzinárodne obsadenom kupé - spievame odchádzame! Pri vlaku nám mávajú a spievajú ti, čo zostávajú... A z mesta, ktoré opúšťame, vzlieta k nebu živé znamenie - stovky malých balónikov s posolstvom Jána XXIII. v mnohých rečiach:

"Život sa stáva krásnym prostredníctvom pokoja srdca, prostredníctvom dôvery; - nikdy nie nedôvery!"

Dovidenia - a vďaka, Pécs, milí maďarski priatelia, brat Roger a bratia z Taizé. Vďaka všetkým, ktorí počas štyroch dní vytvárali krásne spoločenstvo radosti a nádeje, jednotu ľudí mnohých národov a vierovyznaní, jednu veľkú ľudskú rodinu... Vďaka za krásu a hĺbku myšlienok, ktoré nám bolo dovolené obsiahnuť, za všetky vypovedané slová, ktoré sa nás dotkli; vďaka za stretnutie, ktoré premenilo a rozjasnilo náš život...!

-d-

BLÍŽI SA DEKÁDA CELOSVETOVEJ EVANJELIZÁCIE

Naša planéta sa chystá o niekoľko rokov osláviť 2000-ce narodeniny nášho Pána a Spasiteľa Ježiša Krista. Najvhodnejším darčekom Pánovi by mohol byť svet, ktorý bude viac kresťanský ako dnes. Aké sú celosvetové iniciatívy, aby sa to dosiahlo, prinášame v nasledujúcom článku.

Každá diecéza, rehoľa, laické hnutie, cirkevná organizácia a farská rada si pri príprave na oslavy mimoriadneho roku 2000 sama rozhoduje, k akej konkrétnej práci, ktorá urobí Ježiša Krista lepšie známym, je volaná. Predsa však je vhodné prihliadnuť na veľké, celosvetové iniciatívy, ktoré sú podporované Svätým otcom Jánom Pavlom II. Jednou z nich je Celosvetová dekáda evanjelizácie, ktorá sa má uskutočniť na celom svete v čase od Vianoc 1990 do Vianoc 2000.

Výsledkom viacerých konzultácií so Sv. otcom bolo zriadenie dvoch úradov: Evanjelizáciu 2000 a Lumen 2000, ktoré majú skôr motivačný ako organizačný cieľ. V krajinách po celom svete začali vznikať oblastné pobočky týchto úradov. Spravodajská služba podporujúca celosvetovú dekádu Evanjelizácie vydáva pre posolstvo a inšpiráciu časopis "Nová evanjelizácia 2000" v niekoľkých rečiach.

Svätý otec, pápež Ján Pavol II. neustále hovorí o "Novej Evanjelizácii". Tak napr. 14. 11. 1986 biskupom v Španielsku povedal: "Nemôžeme dúfať, že v Cirkvi bude viac života, ak súčasne nezintenzívime našu Novú Evanjelizáciu." Pápež zdôrazňuje to, čo je obsiahnuté v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu: "Celá Cirkev je misionárska a dielo evanjelizácie je základnou povinnosťou Božieho ľudu." (Ad gentes, 35) Zdá sa však, že táto základná povinnosť evanjelizácie ešte neprenikla do katolíckeho vedomia. Pre mnohých katolíkov je ešte dnes veľkým prekvapením skutočnosť, že poslanie ohlasovať Dobrú novinu dal Otec Ježišovi a Ježiš ju dal všetkým nám.

Práve kvôli tomu je tu Dekáda evanjelizácie. Každé katolícke svedomie musí zahorieť presvedčením, že evanjelizácia je úloha, ktorú treba splniť, a že my sme tí, ktorí to môžu urobiť. Pre prebudenie tohto vedomia pripravuje sa druhá celosvetová obnova kňazov a

historicky prvá duchovná obnova biskupov a teológov Cirkvi (v jeseni r. 1989). "Volanie k evanjelizácii" by mala byť téma týchto obnov.

Mimoriadnym hosťom otvorenia rímskeho úradu Evanjelizácie 2000 bola i Matka Tereza z Kalkuty, ktorá medzi iným povedala: "Zlata ani striebra nemám, ale dám vám modlitby a obete, ktoré spolu s našimi sestrami prinášame Ježišovi. Modlím sa, aby cez utrpenia našich chudobných ľudí Boh dal zvláštne požehnanie vášmu dielu evanjelizácie."

Na otázku, aká je jej definícia evanjelizácie, Matka Tereza odvetila: "Evanjelizácia znamená nosiť Ježiša vo svojom srdci a odovzdať prítomnosť Ježiša niekomu ďalšiemu... Vidia Boha v nás a my tiež vidíme Boha v nich. Ale prv, ako ty dáš niekomu Ježiša, musíš mať Ježiša najprv ty."

Toto si chceme uvedomiť, že skôr ako začneme hovoriť, skôr ako začneme konať, musíme byť sami tou zvesťou, ktorou je Ježiš. Z vnútra svojho srdca musíme byť ochotní povedať ÁNO Ježišovi, odovzdať mu celú bytosť, myseľ, srdce, telo a ducha. Ak bude Ježiš v nás, ak budeme úplne patriť Ježišovi, zvesť, ktorú budeme odovzdávať ľuďom, bude zvesťou Jeho evanjelia.

Preto teda, aby DEKÁDA EVANJELIZÁCIE priniesla ovocie, začína veľkou AKCIOU MODLITIEB. Akcia modlitieb je nielen začiatkom, ale i povinnosťou každého, kto chce dať Kristovi darček k narodeninám - viac kresťanský svet v roku 2000. Je tu potreba modlitby veľkých ľudí ako je Matka Tereza, ale aj ľudí jednoduchých, chorých, opustených.

Ježiš nám prisľúbil: "Ak budú dvaja z vás na zemi jednomyseľne prosiť o ČOKOLĽEK, dostanú to od môjho Otca, ktorý je na nebesiach" (Mt 18,19).

Potrebná je modlitba všetkých, čo spoznali Boha, od jedného konca zeme až po druhý, aby Radostná zvesť o spásе prišla do každého národa, do každého mesta, ku každému mužovi, žene i dieťaťu na povrchu zeme.

Aká bude reakcia veriacich katolíkov na Slovensku k týmto celosvetovým výzvam?

Aj my si chceme viac uvedomiť, že to najdrahšie, čo v našom živote máme, je Ježiš Kristus. A pretože on je naväčším darom so všetkých darov, má byť i prvým darom, ktorý ponúkne ľuďom.

(Spracované z časopisu Nová Evanjelizácia č. 1)

KOSTOLY PRE DNEŠNÚ DOBU

Na Slovensku máme už veľa miest a sídlisk bez kostolov. Je to smutné konštatovanie, no nesmieme sa s tým zmieriť. Na rokovaníach štátnych činiteľov s predstaviteľmi katolíckej Cirkvi sa hovorilo aj o výstavbe nových kostolov. Uvedome si, že sme zodpovední za to, kde sa budú generácie kresťanov stretávať. Kostol, to je miesto stretnutia kresťanskej rodiny so vzkrieseným Kristom. O tom, ako máme zariadiť naše kostoly, aby vytvárali duchovné prostredie večeradla, pojednáva nasledujúci článok.

Po Tridentskom koncile Cirkev určila takzvané protireformačné smernice pre posvätné umenie, ktoré boli riadené veľmi úzkoprsými úpravami. Išlo o umenie zbavené pohanského zmyselného charakteru, manieristickéj renesancie a legiend, čo prežívali severne od Álp v medzinárodnej gotike.

Je tiež na čase, aby sa konkrétne umenie, ktoré má vyjadriť špiritualitu 2. vatikánskeho koncilu, zbavilo určitej eufórie koncilu. Čo je teda minimum posvätného umenia, naozaj iba minimum, ktoré si praje Cirkev - akým má byť vybavený kostol, aby bol v súlade s konštitúciou 2. vatikánskeho koncilu o liturgii?

Obradový priestor

Dnes hľadáme na náš kostol ako na dom Cirkvi, to jest trvalý dom, kde Kristus môže tvoriť a združovať veriacich v cirkevnom spoločenstve. Kostol je zvyčajné ohnisko kresťanskej kerygmy: Kristus umrel, aby vstal z mŕtvych; pozýva nás mať účasť na jeho budúcnosti tým, že sa pripojíme k jeho cirkevnému spoločenstvu.

Na budovanie tejto Cirkvi ľudí, čo majú vstať, treba kostol majúci šesť nasledujúcich ústredných osí:

1, dobre výrazný a dominujúci obraz Krista, povolávajúceho do tohto spoločenstva;

2, krstiteľnicu ako miesto vstupu do eucharistického ľudu;

3, predsednícke miesto, ktoré mu dovoľuje prostredníctvom na to vysväteného služobníka oduševňovať zhromaždenie tých, čo odpovedajú na výzvu;

4, ambonu, z ktorej možno rozdávať slovo života;

- 5, oltár na lámanie chleba spojenia s Bohom;
- 6, svätostánok na "požívanie" eucharistického pokrmu cez týždeň podľa našej osobnej životosprávy.

Obráz vzkrieseného Krista

Kto zvoláva, prijíma, predsedá, hovorí a združuje na tomto mieste? Vzkriesený Kristus má zachytiť pohľad hneď od vstupu do neho a polarizovať pozornosť počas celého liturgického úkonu. On je ten, čo oživuje celé zhromaždenie, na jeho obraz sa bude musieť usmerňovať modlitba, aby sa liturgické divadlo celebrantov obratne vyhlo obvineniu z herectva.

Prichádzame konať spomienku na Krista, ktorý zomrel, aby bol vzkriesený, spájajúc sa s ním v tomto predivnom prechode z našej ohraničenosti na Boží život. Ale toto veľkonočné tajomstvo, tento prechod Krista umierajúceho, aby zmŕtvychvstal, je veľmi ťažko vyjadriť. Až do 14. storočia umelci vedeli dobre odpovedať na túto výzvu: parúziu znázornili na nebi absidy a ukrižovanie na tráme glórie, neskôr na bočnom chóre alebo na vľaznom oblúku, pri vchode do chóru - svätyne, kde sa muselo prejsť, ako je to ešte pravidlom aj dnes u byzantíncov.

Toto však nie je vždy v modernom kostole. Možno predstaviť smrť na filigráne vzkriesenia: napríklad Krista vstávajúceho z mŕtvych vo chvíli, keď sa pozdvihuje z križa. V žiadnom prípade kresťanské spoločenstvo nemá nič spoločné s tým úbohým malinkým križikom postaveným na rohu oltára alebo umiestneným na procesionálnej žrdi. To síce splňuje predpis rubrik, ale zo vzdialenosti veriaci z neho nič nevyčítajú. V každom prípade, ideme dokostola, aby sme tam stretli nášho živého.

Krstný prameň

Kristus pripája členov do svojho eucharistického ľudu krstom. Krstiteľnica má byť umiestnená pred zhromaždením z viacerých dôvodov, ktorým koncil vrátil čestné miesto. Krst slávime na začiatku nedeľnej eucharistickej služby, keď sa farské spoločenstvo zhromažďuje. Ono chce mať účasť na krste nového člena, ktorého k nemu pripájajú a zverujú mu ho.

Veľkonočná vigília zhromažďuje farské spoločenstvo,

aby si obnovilo svoje krstné záväzky. Skoro celá vigília sa odbavuje okolo tohto liturgického pólu. Liturgické obrady detí, ktoré ešte nemali prvé sv. prijímanie, sa odbavuje tiež okolo krstnej nádrže.

Ináč ekumenizmus vyžaduje od katolíkov vrátiť na čestné miesto tento symbol všeobecného kňazstva kresťanov. Protestanti zachovali krstiteľnicu dobre viditeľnú v popredí zhromaždenia. Treba aj nám vyzdvihnúť spomienku krstu tak, ak aj nie viac, ako spomienku na sv. omše, svätostánok.

Krstiteľnica teda bude umiestnená pred zhromaždením, pri vstupe do svätyne alebo vo výklenku vedľa svätyne, ale dobre viditeľnom z lode. Vedľa krstiteľnice veľkonočná svieca a oáza zelene. Dobrá je fontána živej vody, ktorú možno počuť striekať v niektorých kostoloch počas krstnej sv. omše... ale nie so zlatými rybkami.

Miesto predsedajúceho

Zhromaždenie komunikuje navzájom, ako sa patrí, ak je účinne zjednotené s Kristom prostredníctvom jeho predsedajúceho služobníka. Vskutku celé zhromaždenie - sústredené vo svojom predsedajúcom slávi kresťanskú liturgiu. Treba prízvukovať, že Kristus vedie liturgický úkon prostredníctvom svojho služobníka vysväteného na tento cieľ.

Miesto predsedajúceho bude umiestnené pri vchode do svätyne, na ústrednom mieste, kde sa otvára jej náručie. Predsedajúci bude môcť pojať celé zhromaždenie a všetky liturgické úkony, zvlášť čo sa deje na ambone, bez toho, aby mu v tom niečo prekážalo, napríklad oltár.

Stolica by mala byť dosť vysoko, aby všetci mohli sledovať vedenie. Aká má byť v detailoch? Fotel štýlu Ľudovíta XIV. istotne nestačí. Ikonografia - štýl - má naznačovať, že táto stolica je rezervovaná Kristovi, Učiteľovi slova, Dobrému pastierovi, Učiteľovi múdrosti. Toto vylučuje trón s baldachýnom a všelijakými ččkami.

Predsednícke miesto nepotrebuje zvláštny stojan. Ten by iba zakrýval celebranta a vytváral by nepotrebnú konkurenciu s ambonou. Veď misál môže podržať sám celebrant alebo miništrant.

V Taliansku radi umiestňujú miesto predsedajúceho vzadu sanktuaria na veľmi vyvýšené pódium. To je

archaizmus, ktorý nenapomáha veľmi komunikáciu. Také umiestnenie bolo na mieste voľakedy, keď sa používali staré rímske baziliky, kde predsedajúci sedel na konci apsidy. Biskup to mohol používať takto, lebo on predsedal liturgii celebrovanej celým radom duchovenstva, ktorý prechádzal k zhromaždeniu, ako je to ešte aj teraz vo východnej liturgii. Ale 2. vatikánsky koncil jasne zapojil ľud do liturgického aktu. Vo farskom kostole nejde o to, aby ľud obsadil svätyňu, ale aby sa celebrant priblížil k nemu. Ak sa teda oltár drží na konci svätyne, bude akoby bariérou a odreže celebranta od zhromaždenia. Že predsedníctvo hrá dôležitú úlohu, naznačuje aj to, že celebrant má stráviť na predsedníckom mieste tri štvrté svojho času.

Ambona

Kristus nás uvádza do eucharistického úkonu svojím slovom. Ambona je teda viac ako pulpit. Je to vrchol Božieho slova. Ale je to slovo, čo uvádza a siaha až k eucharistickej obete, a preto v tom zmysle ambona má vytvárať jednotku s oltárom. Toto spojenie dvoch rozmerov eucharistickej hostiny sa ukazuje, keď sa zverí tej istej osobe vytvorenie ambony a oltára.

V každom prípade o ambonu sa treba starať ako o oltár, lebo Božie slovo je také drahé ako jeho Chlieb. Táto skutočnosť je veľmi dôležitá zvlášť v ekumenickom prostredí, kde sa kostol požičiava pastorm, ktorí majú iba rozrútené kaplnky. Stolica zaujíma v ich modlitebniach čestné miesto. Ak sa použije starodávna stolica, nemá byť mohutnejšia a veľkolepejšia ako oltár! Aby sa mohol vyvinúť prípadný dialóg so zhromaždením, napríklad cez mládežnícke omše, treba umiestniť ambonu blízko zhromaždenia, zasunúť ju hádam niekedy až do lode.

Mikrofón treba zapojiť diskkrétne do architektúry ambony. Lepšie by bolo, keby ho nebolo ani vidno. No prv, ako sa začne pracovať na ozvučení kostola, treba najprv jeho odzvučenie: prirodzený hlas sa dotkne omnoho lepšie srdca. Často stačí, aby sa našlo dobré miesto, odkiaľ treba hovoriť.

Ambona má byť taká, aby bolo vidieť lektora. Nepočúvame mikrofón, ale niekoho. So sympatiou počúvame iba toho, koho vidíme hovoriť. Sú ambony, ktoré sa dajú nahnúť a upraviť ich výšku tak, že hocikto môže čítať

Božie slovo, dieťa alebo vysoký obor. Ambona má tiež umožniť vidieť knihu. Skutočná kniha, starobylá a veľká! Ako ju vidíme v krásnych karolínskych viazaniach a ktorá je po prečítaní evanjelia vystavená na ambone smerom k ľudu. Treba preto uvažovať o pulpíte s dvojitým sklonom.

Oltár

Prv ako by sa začalo uvažovať o zariadení svätyne, treba začať s dobrým výberom miesta pre oltár, lebo všetko ostatné sa musí usporiadať podľa neho. Všetka liturgická činnosť smeruje k nemu. K nemu, konečne, chce Kristus pritiahnuť. Oltár je kvet kostola. Často bude výhodné, ak sa použije akási vyvážená asymetria, len aby kostol ostal upriamený na obraz Krista: oltár vážiaci na jednej strane, ambona a predsednícka stolica vyvažujúce na druhej.

Oltár má byť stôl, ale stôl ako v "hornej miestnosti" večeradla, čo vylučuje všelijaké nezvyčajné formy, napríklad nábytkový dezajn alebo geometrickú hádanku. Úhľadnosť bude narušená, ak sa na ňu nahromadí všeličajina: veľký mikrofón, elektrické zásuvky, kytice kvetov... Napríklad taký smiešny oltár, - ktorý nadchýna modernistov, - je v ktorejsei valdénskej misii, kde kňaz slúži omšu z pravej strany a hudba prichodí z ľavej zo zvukového stola vbudovaného do oltára s celou zásobárňou kaziet: cez premenenie hrá tichá hudba, na konci kázne zaznie potlesk, veľkolepé organové skladby pri vychádzaní z kostola... Ozaj, prečo nie aj plač nemluvniat na odporúčanie zbierky?

Príliš mnohé oltáre majú masívne rozmery, neúmerné k ostatnému zariadeniu. Oltár naznačí eucharistickú činnosť Krista skôr kvalitou svojej ikonografie, ktorá sa pokúsi vytvoriť syntézu medzi jedlom, obetou a parúziou.

Oltár má byť umiestnený ďalej vzadu ako ambona, nie príliš blízko k ľuďom, lebo prílišná blízkosť k prvým radom odpudzuje mnohých vzadu. Približujúc oltár k ľudu často ho aj znižuje, a preto sa zdá, že treba preň najmenej tri stupne.

Treba dať prednosť zaveseniu antependia, čiže závesu liturgickej farby, ktoré sa našťastie znova objavuje v kostoloch, zvlášť na oltároch, ktoré tam nepasujú.

Sviece majú byť zoskupené na tej istej strane

oltára, najlepšie v jednom rohu. Treba sa vyhýbať veľkému radu svietnikov pred oltárom alebo za ním, ako to majú radi v Nemecku.

Treba rátať s dobrým miestom pre kyticu kvetov, veľkú, ale len jednu, tiež na boku a to tak, aby nezakrývala oltár, ktorého zmysel má byť viditeľný.

Svätostánok

Toto rozšírenie oltára slúži na predĺženie poďakovania alebo "strávenia" nedeľnej omše. Lebo po omši treba vyjsť do predsieni, aby sme sa po bratsky pozdravili s hodovníkmi, ale niektorí z nás cítia potrebu vrátiť sa do kostola aj cez týždne, aby si predĺžili alebo obnovili svoju svätú omšu.

Treba však vyriešiť delikátny problém: oltár a svätostánok majú dobre naznačovať vzájomný vzťah. Umiestnením i výzorom svätostánok má prizvukovať svoj veľmi blízky vzťah k oltáru, ktorého činnosť predlžuje. V ekumenických dialógoch sa nám dáva na známosť, že svätostánok rozumejú len vtedy, ak je predĺžením eucharistického úkonu.

Kde však umiestniť svätostánok? Vo veľkých chrámoch, kde je osobná modlitba sľadená pre spoločné hodinky kanonikov alebo neustálym pohybom turistov, treba nájsť preň kaplnku, ktorá podporuje uzobranosť. No v obyčajných kostoloch sa mu patrí ďalšie čestné miesto vo svätyni, v jasnom súvisi s ústredným obrazom Krista. Tam, kde sa zachoval oltár vzadu, je prirodzené, že svätostánok bude v ňom. Niekedy bude vari treba zjednodušiť jeho výzdobu, aby nezatieňoval sám oltár.

Aký veľký má byť svätostánok? Svätostánok na stle dovoľuje lepšie vyvolať Kristovu tajomnú prítomnosť používajúc biblické symboly Božej prítomnosti, ako je horiaci ker alebo ohnivý stĺp. Pobožnosť veriacich však nenachádza svoje zadosťučinenie v tých malých relikviároch alebo skrinkách na šperky zabudnutých kdesi vo svätyni. Bolo by tiež veľmi na mieste, keby sa večné svetlo zabudovalo priamo do architektúry svätostánku.

Základné princípy

Duchovný priestor

Ide nám o ideu vytvorenia kostola vzkrieseného Krista. Budova kostola pôsobí, i keď niekedy skoro neciteľne, ale predsa silno, na vieru tých, čo ho používajú. Človek nevchádza bez následku do mrzkého alebo krásneho kostola, ktorý sa nezhoduje alebo zhoduje s evanjeliom. Kázeň sa rýchle zabudne, no duchovná atmosféra kostola a jeho symbolika poznačia človeka neuvedomele a trvalo.

Kostol ešte nie je podarený tým, že poskytuje príjemné a funkčné prostredie. Kostol má vytvoriť duchovné prostredie večeradla, kde Kristus berúc na seba smrť, aby zmŕtvychvstal, mohol nadchnúť človeka precítením svojho veľkonočného tajomstva.

Na to treba dať prednosť liturgii pred estetikou alebo starosťou o zachovanie historického dedičstva. Kostol sa stáva Božím domovom len natoľko, nakoľko vytvára Kristovu Cirkev, ktorá si žiada byť eucharistickým ľudom. Tento ľud sa nezhrmažďuje v múzeu ani v sále moderného štýlu, ale v "hornej miestnosti" večeradla. Je to bratský ľud, preto kostol má podporovať vzájomné stretnutie a pohovorenie si. Je to ľud zúčastňujúci sa, preto aj malí a zaostalí sa pripustia úplne. Je to ľud sláviaci, lebo prichádza osláviť Kristovo vzkriesenie nie vo svetskom duchu, ale spôsobom, ktorý nám dáva predchut' vzkriesenia.

Tri funkcie

Kostol spĺňa najprv duchovnú funkciu. To je uvedenie do Kristovho veľkonočného tajomstva. Treba totiž, aby každý, kdekoľvek je v kostole, bol v dobrom pomere k šiestim pólom bohoslužby. Okrem toho kostol má mať priestor na privítanie, ktoré navádza na určité vzájomné stretnutie: vstupnú halu alebo predsieň, kde je miesto na vývesky a pútače, ktoré nepôsobia príliš rušivo. ďalej miestnosť pre malé deti s oknom na loď a dobre ozvučenú, kafetériu a záchody s vchodom z predsiene a dobrý prístup pre handikapovaných.

Kostol spĺňa aj liturgickú funkciu. Preto má byť tento liturgický nástroj dobre prispôsobený liturgii 2. vatikánskeho koncilu! Táto nová liturgia nemá nič

spoločné s teatrálnou barokovou liturgiou, ale chce byť tvorivá, plná účasti a pluralistická. Bude treba môcť premiestňovať nábytok podľa toho, či sa slúži omša pre rodiny, pre mládež, sobášna omša alebo pohrebná. Teda čo najvyššia možná pohyblivosť, lebo neskôr výjde z módy to čo je nehybné. Koniec sveta nebude hneď zajtra! Kreativita, vývoj a pluralizmus v liturgii, ktoré chcú byť katolícke a otvorené všetkým duchovným rodinám, vyžadujú pohyblivé zariadenie.

Konečne kostol spĺňa aj cirkevnú funkciu. Má podporovať spoločenstvo, na cvičenie ktorého sa schádzajú účastníci kresťanskej liturgie. Treba teda dbať na viditeľnosť, treba mať zmilovanie aj s veriacimi malej postavy, lebo oni majú tiež vidieť pohodlne.

Treba podporovať intimitu osobnej modlitby: ikona nie je ozdobný obraz, ale miesto na rozjímanie. Madona má právo na dobre viditeľné miesto. Svätostánok má priláhať Máriu od Martinho hluku.

Predovšetkým liturgia

Liturgická funkcia má prednosť pred estetikou a archeológiou. Veriaci majú prednosť pred predmetmi, lebo posvätné nie je v predmetoch samých, ale v ich schopnosti vzbudiť opravdivé spojenie s Božím tajomstvom. Nie budova je dôležitá, ale duchovná atmosféra, ktorá ju naplňuje.

Treba teda vyzdvihnúť šesť pólov slávenia tým, že sa logicky a prirodzene zaradia do liturgického priestoru a predovšetkým symbolikou, ktorá sa neuspokojuje len s tým, že je dekoráciou, ale ktorá vyjadruje ich duchovnú funkciu.

Táto ikonografia má okrem toho poslanie udržať spomienku tajomstva, do ktorého sú veriaci zapojení od svojho krstu. Každý návrat do kostola by mal zobudiť kresťanské svedomie alebo povzbudiť aj neveriaceho vojsť do Cirkvi.

Základné symboly

Len taký architekt bude schopný vytvoriť skutočne kresťanský kostol, čo vie vsadiť človeka do rámca základných symbolov, z ktorých prameni hlboká podstata jeho ľudskosti. Nemôže vytvoriť úspešne kostol ten, kto

necíti zmysel vody, svetla, priestoru a zeme.

Voda symbolizuje prijatie, životný prameň, tajomstvo našej slobody. Človek sa nemôže zdržať, aby sa neotvoril tajomstvu kostola, keď počuje v predsieni žblnkotať fontánu, alebo krstný prameň. Nezabúdajme ani na potechu, akú možno mať z dialógu, ktorý vedú číapotom chrliče vody s bazénkom.

Svetlo je ideálny materiál, čo dáva kostolu jeho duchovný rozmer. Vnútorňý priestor možno modulovať dialógom prirodzených tieňov a svetla. Mnohí nariaďujú osvetlenie kostola adaptujúc ho na rozličné fázy liturgie. Svätostánok, ktorý zahrňuje vo svojej architektúre svetlo, naznačuje, že kostol je obývaný.

Treba tiež, aby boli v kostole priestory, ktoré pozývajú na vydýchnutie, na procesiu, na stretnutie, - priestory, ktoré sústredia zhromaždených okolo tých šiestich pólov spoločenstva. - Do kostola sa nemá vojsť priamo z ulice. Vchodíme totiž do iného sveta, do sveta pokoja. Napríklad: keby sa dal zriadiť popri južnej fasáde akýsi filtračný úsek, ktorý by napomáhal vnútorné putovanie končiac v apside na západe. Ak je to nemožné, načím vytvoríť aspoň predsieň pri vchode do kostola. To je dosť ľahko v mestských kostoloch, ktoré sú často príliš veľké: stačí premeniť zadnú časť lode na predsieň sklenenou stenou alebo mrežou pred chórom. Toto vyrieši aj problém s ochranou kostolov, ktoré sa aj tak neodvážime držať otvorené okrem času bohoslužieb.

Človek cíti nostalgiu po svojej rodnej krajine, čoraz viac sa mu žiada originálnych materiálov, lebo je už alergický na betón a všetky umelé hmoty, zvlášť na plastik. Ak ich už naozaj treba použiť, nech sa to robí čo najdiskrétnejšie.

Evanjeliová jednoduchosť

Pastierska inštrukcia zakazuje protievanjeliový smer výzdoby kostola. Namiesto monumentálnych kostolov minulosti dávame prednosť, ako to bolo aj na začiatku Cirkvi, kostolu domovému (Bauhaus). To sa prejavuje zväš v tých krajinách, kde katolíci netvorí väčšinu, ako napríklad vo Švajčiarsku. Cirkev, ktorá chce byť "služobníckou chudobných", nemá rada triumfalizmus.

Ekonómia našich prostriedkov, evanjeliová jednoduchosť a bratská útlunosť domáceho kostola,

ktorý zapadá do svojho okolia, vyžaduje skromný štýl, dobre zodpovedajúci aj Cirkvi Slova, ktoré prišlo postaviť svoj stan medzi nás. Treba sa teda vyhýbať všetkému, čo je teatrálné a triumfalistické, ako bolo až do sedemdesiatich rokov, ale vyhýbať sa aj modernému čisto funkčnému štýlu, ktorý nemá kresťanskú personalitu. Ak chceme mať polyvalentnú miestnosť, slúžiacu viacerým cieľom, tak vtedy treba rezervovať určitú jej časť na čisto liturgické ciele s možnosťou rozšíriť ju pre väčšie zhromaždenia.

Antoine Bayer

[ECHO č.47/89, z francúzštiny preložil Vincent Dančo]

JACHYMOV

Oba veľké novodobé projekty oslobodenej, ateistickej spoločnosti boli hneď pri realizácii poznačené vraždami a násilnosťami. Tento článok je skromným vzdaním pocty množstvu anonymných obetí dvadsiateho storočia. Vychádza k 40. výročiu prvých transportov do Jáchymovských baní.

"Nám náda urana ruda!
Éj, ruděnka dávej suda!
A hlasy mrtvých žalují:
padli sme rudně ve sluji!
A živých žalují údy
ztracené pro vozík rudy!

Je-li nás méne nebo víc,
to neznamená vůbec nic!
A tak to jde rok od roku:
Otrok se řadí k otroku!
Je-li nás méne nebo víc,
to neznamená vůbec nic!"

(Úryvok z rozsiahlej "Uránovej reportáže")

Názov tohto mestečka v českých Krušných horách budi rozličné pocity, obrazy a spomienky. Staršia generácia to spája s historickým obdobím - jáchymovský toliar a stredoveké mincovníctvo. Začiatok tohto storočia pripomína objavenie uránovej rudy a zužitkovanie

uránových vôd na kúpeľníctvo. Pre dospelých súčasníkov i dôchodcov rokov 80-tych pripomína éru čsl. koncentrákov pri uránových baniach.

Pokus opísať život v koncentračných jáchymovských táboroch nemožno začať bez pripomenutia genézy tohto uránového molocha s mnohými desaťtisícami jeho nedobrovoľných obyvateľov.

V roku 1945 obsadila toto územie najprv armáda USA. Hneď po odchode vojsk USA obsadila Jáchymovsko Červená armáda a izolovala túto oblasť. Po odchode ČA z Československa ostal tu malý kontingent vybraných jednotiek a zakrátko ho vystriedal Zvláštny oddiel novozriadeného SNB ako súčasť Pohraničnej stráže.

Na konci vojny bane neboli zdemolované a boli schopné ťažby strategickej "smolky" (smolinec). V lete 1945 ťažili 3 bane - základ budúcich koncentrákov: baňa Werner (po r. 1946 Rovnosť), baňa nad jáchymovským kostolom Svornosť, a baňa Bratrství.

Baníkmi v r. 1945 boli miestni Nemci - niekoľko stovák. V druhej polovici r. 1945 si sovietska okupačná správa doniesla sem okolo 5 tisíc nemeckých vojnových zajatcov. 23. novembra 1945 bola podpísaná československo-sovietska zmluva o ťažbe uránových rúd a dodávkach do ZSSR. Hneď potom sa v Prahe začalo pracovať na zriadení nového ťažiarskeho podniku Jáchymovské doly. Začal pracovať hneď od roku 1946. Celá oblasť baní (aj Horné Slavkovsko s povestným vyhladzovacím táborom Barbora) malo kontrolovaný vstup. Po februári 1948 bol vstup len na osobitnú legitimáciu. Pre cudzích mala farbu červenú, pre domácich biely vzor s červenými pruhmi. Celý obvod strážiła ČSA. Dohoda s Nemcami o zajatcoch platila od r. 1945 do r. 1950. V roku 1950 odišli z Jáchymovska poslední nemeckí zajatci. Bolo treba zaplniť jáchymovské bane lacnými pracovnými silami. Sovietsi financovali investície, naši mali financovať platy. Rozhodnutie bolo potom veľmi jednoduché - Jáchymovsko bolo treba zaplniť väzňami.

Hneď po februári 1948 sa celou záležitosťou začalo zaoberať Ministerstvo vnútra. Už vtedy sa plánovali budúce koncentráky, po poradách so sovietskymi odborníkmi na takéto lágre.

Hneď na začiatku roku 1949 začali prvé masové zatýkania. Vyšetrovacie väzby trvali málo - 2 až 3 mesiace. Za tento čas väzňov obyčajne tak bili a týrali, že podpísali všetko. Po súde takmer všetkých

odtransportovali do Jáchymovska, (na odvolací Najvyšší súd do Prahy ich už ani nevolali - len im v Jáchymovsku oznámili ústne výsledok). V roku 1950 to prepuklo naplno.

Pri MV bola zriadená samostatná správa bezpečnosti s ústredným zberným táborom Ostrov pri Karlových Varoch (Starý sústredovák). Neskôr nim bol ústredný tábor Vikmanov. Za veliteľa bol menovaný generál Janda. Začali sa otvárať prvé tábory pri spomínaných troch baniach. Zvláštnosťou oplýval tábor Svornosť nad jáchymovským kostolom. Prístupová cesta do tábora viedla zvoľna stúpajúcim polkruhom. Ale noví velitelia dali bezprostredne za šachtou urobiť vyše 180 schodov do príkreho svahu a tadiaľ nútili väzňov všetko vynášať na tábor. Najhoršie to bolo po daždi a zľadovatení; na Jáchymovsku len málo dni neprší a nemrzne. Preto tieto schody dostali hneď názov "mathausenské schody" (tých bolo vyše 240).

Tábory a ťažba "ruděnky" začala za výdatnej pomoci 400 sovietskych poradcov, ktorých počet rokmi narastal až po množstvo, keď sa im muselo postaviť nové sídlisko so školami, obchodmi a kinom. Podobne sa to stalo o pár rokov na Příbramsku. Správa bani čsl. úradom oznamovala len plnenie plánu v percentách, skutočnú ťažbu poznali len sovieti.

Do Ostrova pri Karlových Varoch privážali väzňov z celého územia v autobusoch. Väzni boli po dvoch spútaní za pravú a ľavú ruku a neraz ešte aj o sedadlo. Po príchode nastúpili do dlhého radu na dvore. Museli sa zobliecť do naha a postúpiť 3 až 5 krokov dopredu. Tam väzni skladníci hádzali pred nich na kopu staré sovietske alebo naše vojenské šaty.

Ťažba uránovej rudy sa realizovala bežne po banícky. Sloj rudy bol 4 až 6 cm hrubý (smolka). Ostatné v dolomitových zlúčeninách bola "ruda - žilovina". Druhy rúd sa na povrchu v "Úpravni" triedili podľa rádioaktivity, plnili sa do kovových debničiek a odvážali autami do osobitného spracovateľského tábora "Rudné mlýny" - v tábore "L" v Horním Žďaru, neskôr v Mydlovanoch pri Českých Budejoviciach. Po roztriedení a zomletí sa druhy rudy sypali do barelov (80 kg) a nakladali sa na nákladné vlaky. Dvakrát týždenne odchádzali tieto vlaky na východ do Čiernej a ďalej do ZSSR.

V tomto najnebezpečnejšom tábore pracovali kňazi a

"průseráři" (vězni s priestupkami v ostatných táboroch). Z tábora Bytíz (Příbramsko) denne išlo vyše 6 ton rudy na tábor "L", z tábora Eliáš denne 10 ton. V "Rudných mlýnech" denná norma "pro faráře a průseráře" bola 1200 barelov (po 80 kg).

Na Jáchymovsku bolo 12 táborov: Vikmanov, Svornosť, Nikolaj, Rovnosť, Barbora, Mariánka, "L", Bytíz, Vojna, Eliáš, Svatopluk, (názov dvanástého si pamätníci nevedeli spomenúť). V najväčšom rozkvele bolo na Jáchymovsku asi 35 tisíc väzňov. Vo Vikmanove bola ústredná nemocnica.

Ako vyzeral život v bani a na tábore? Ráno čierna mletová káva a na celý deň 1/8 chleba z 3 kg pečňa. Okrem toho nič. Obed - polievka a husté jedlo; jeden chod - večera. Množstvo jedla (okrem chleba) bolo podľa výkonu. Na mesiac 1/2 šichtového mydla. Výmena bielizne bola mesačne raz. Po smene bola v tábore k dispozícii umývareň a sprcha. Obľúbeným výrokom veliteľov bolo: "My vás tady vysušíme jak švestky". Výsledok bol: TBC, vysilenie, žltacka a pod.

Do začiatku r. 1952 75% zo mzdy išlo na réžiu tábora. V r. 1953 až 3200 Kčs za jedinca strhali na tábor. Nečudo, že mnohí potom pri prepustení doplácali na pobyt v tábore. Tarify v tom čase zväčša určovali velitelia táborov. Napr. na "Rudných mlýnech" v r. 1954 bola mzda pri spracovaní rudy na hodinu 4,10 Kčs. Do r. 1953 - do Stalinovej a Gottwaldovej smrti - sa velitelia chovali ako bezhraniční despoti. Dovoľovali si, čo chceli. Často pripomínali svojim väzňom: "Tady stejně všichni zdechnete". Sovietski poradcovia - hlavný inžinier, technici, merači - sa väzňov zastávali, aby dostávali viacej chleba a ostatného jedla. Hlad spravidla viedol ku vzburám (pred Stalinovou smrťou).

Po Stalinovej a Gottwaldovej smrti začali dávať chlieb voľne a v táboroch dovolili objednávať noviny, zriaďiť hudbu (malý orchester alebo dychovkú). Začalo to mesiac po známom prejave ideológa Václava Kopeckého, v ktorom povedal, že "socializmus je taky veselej". Ale začali tiež politické školenia. Účasť povinná; neúčasť v diskusii je "provokace". V tomto duchu politrukovia sa "činili" a neraz zo školenia dávali väzňov odvádzať do "bunkra pod zem". Politrukovia tvorili väčšinou odpad medzi kádrami a tak nečudo, že vznikali okolo nich celé legendy. Český teológ Josef Zvěřina spomína

na ich táborového politruka a jeho slávny, po táboroch okridlený výrok: "Keď padne USA, padne aj Amerika - to vám hovorím ako zástupca človečenstva." Väzni - bývalí príslušníci PTP ("čierni baróni") priniesli iný výrok politruka: "Jan Husita z Trocnova chcel na Slovensku zakladať JZD, ale pretože buržoazie bola príliš silná, maskoval to náboženstvom."

Domov bolo možné písať len na povolenie a občas. Cudzie slová sa zakazovalo používať (lebo politrukovia ich neovládali). V ich reči sa ten zákaz takto prezentoval: "Filozofovaní a slova z ciziny sa zakazujú."

Neustále poháňanie, preháňanie a beznádej z vysokých trestov viedlo k vytváraniu malých, zasvätených skupiniek a k plánovaniu útekov. Časť sa vydarila, časť sa prezradila a časť bola chytená na hraničnej čiare. Bežný útek sa študoval a pripravoval rok. Niektorý zase necelý týždeň, keď prišla vhodná príležitosť: pripojenie nového elektrického vedenia na šachtu spoza koridoru. Montéri napli laná, spojili ich, ale v ten deň a nasledujúcu noc neboli ešte pod prúdom. V nočnej smene na primitívnom závesnom vozíku skupina šiestich ušla (mali dobré spojenie, lebo o pol roka napísali kartu na šachtu). Inokedy v noci ukradli Tatru 111 a prerazili koridor v takom uhle, že strážnica nemohla z koridoru strieľať, lebo by musela strieľať v tom smere na kilometer blízku dedinu. Na začiatku táborov niektorí ušli na podvozkoch záchranky, čo odnášala raneného baníka. Nejednen útek bol v obrovskej "špulke" od hrubého kábla. Nieкто ich tam tak "zatíkol", že tam boli šiesti ako haringy a sami počas jazdy ušli z korby auta. Podkopy zo šiacht a z táborov boli najbežnejšie.

Tresty boli väčšinou za priestupky: ako nelegálna pošta, knihy, teplá bielizeň na zimu, úteky. Bežne dávali na týždeň až 2 mesiace do betónového bunkra pod zem. Bola tam každý druhý deň polovičná dávka jedla (úplne vychladnutého a v zime zamrznutého). Bývalo sa neraz na betóne, iba v košeli a spodkách a pritom bosý. Za spoločné úteky bol súd s ďalším trestom a potom uránový tábor "L" alebo pevnosť s najtvrdším režimom. Alebo rozkázali väzňovi stáť v zime na zamrznutých sudoch bosému s upaženými rukami, až kým sa nezosypal. Najsmutnejšie chvíle boli, keď prinášali do táborov väzňov postrieľaných pri útoku a ostatných nútili (spravidla v noci), aby na mŕtvoly pľuvali.

Okrem úrazov nebolo radno sa hlásiť ako chorý. Za lekárov neraz dávali ľudí zlomených a tí sa chorých zbavovali práškami, lebo liekov nebolo. V niektorých táboroch nechal veliteľ lekára fárať do bane za uznaného väzňa.

Napriek všetkým opatreniam veliteľstva vždy bol v tábore aspoň jeden kňaz. Modlitba ruženca súkromne či v skupinách bola bežná v tých najhorších časoch rokov 1951-53. Po Gottwaldovej smrti zavládla relatívna voľnosť. A tak sa podarilo cez civilných baníkov (za protislužby v bani dosť rýchlo zriadiť knižnicu. Taký tábor Bytíz mal svoje 2 a potom 4 knižnice. Boli to výberové knihy. Spolu okolo 200 a potom až 300 knížiek. Uschovávali sa v dvojitej drevenej podlahe alebo drevenom strope. Začali kurzy filozofie, morálky, dogmatiky a Pisma Sv. Oporou boli české kádre. Taký starý väzeň "muflon" dr. Josef Myslivec bol schopný školiť na akúkoľvek tému. Kolovala o ňom historka, že raz bol na nejakej mariánskej púti. Stál blízko kazateľnice. Kazateľ zrazu odpadol, odniesli ho von a kriesili. Starý "muflon" pokojne vyšiel na kazateľnicu a v duchu kazateľových myšlienok dokončil kázeň.

Vo filozofii vynikal praktický telepat (Kafkov priateľ) istý bazilián - doktor teológie. Po hodinovom sústredení spamäti diktoval texty z logiky, estetiky a pod. Dodnes sú zachované zošity z tohto kurzu. Spovede, najmä pred prvým piatkom, boli bežné. Udialo sa aj niekoľko konverzií v každom tábore. Niektorí tam boli po 20 - 30 rokoch na spovedi. Bohoslužba bola denne v tábore alebo i v bani. Pár "špecialistov" s mimoriadnym organizačným a pozorovacím talentom kňaza chránili. Hostie boli porezané na 5 x 5 mm malé kúsky a balené do nepoužitého cigaretového papiera. Uložené boli v tabatierkach pod papierikmi. Tak ich kňaz premieňal v uzavaretých - púzdrach. Roznášali ich "táboroví Tarziciovia" (Tarzicius bol mladý mučeník z prvých čias kresťanstva, ktorého zabili rímski vojaci, keď odnášal premenenú Svätosť oltárnu prenasledovaným kresťanom). Obyčajne to boli táboroví údržbári - katolíci, ktorých príslušníci nezastavovali. Odišť od kňaza mohli, až keď "specialisti" zistili, že je "čistý vzduch". V tomto nebol nikdy "prúšvih". Pokojne potom obišli baraky a skupiny, ktoré si žiadali Pánovo Telo. Takto fungovalo Tajomné Kristovo Telo - Božia Cirkev v táboroch.

V roku 1954 v tábore Nikolaj napísal redemptorista

otec Augustín Krajčík, ktorý strávil vo väzeniach asi 10 rokov "Modlitbu väžňa". Originál ním podpísaný sa podarilo vyniesť z tábora von. Touto modlitbou zakončíme naše rozprávanie o Jáchymovsku:

Bože, ktorý si nás urobil svojimi synmi a ktorý si dopustil, aby sme sa dostali do tohto väzenia, daj nám milosť, abysme i pri tom verili v tvoju lásku. Daj, aby sme svoje väzenie prijímali ako Kristus a tak ako on znášali jeho ľarchu.

Obetujeme ti ho spolu s Kristovým väzením. Prijmi ho na uzmierenie za naše hriechy a za hriechy celého nášho národa. Poteš a posilni tých, ktorí už nevládu. Chráň nás pred netrepezlivosťou a nenávisťou a nauč nás veľkodušne odpúšťať. Naplň našu dušu úprimnou láskou voči všetkým, ktorí nás obklopujú, najmä voči tým, ktorí nás nenávidia. Daj nech odtiaľto odídeme všetci ako tvoji opravdiví učeníci a vyznavači!

Otče náš, do tvojej Božskej opatery odporúčam celú svoju rodinu, svojich príbuzných a známych, svojich priateľov a dobrodincov. Buď im ochrancom a tešiteľom v mojej neprítomnosti.

Do svojej modlitby zahrňujem i tých svojich nešťastných bratov, ktorí ma sem priviedli, ktorí ma zatkli a odsúdili, ktorí ma strážia a väznia. Odpusť im všetku ukrutnosť a nenávisť, ktorej sa mi od nich dostalo. Podľa tvojho rozkazu i ja im zo srdca odpúšťam.

Najblahoslavenejšia Panna Mária, Matka boského väžňa i matka moja, buď vždy pri mne, najmä v hodinách opustenosti a skleslosti. Svätý Peter a Pavol, ktorí ste posvätili väzenie mojím utrpením, vyproste mi kresťanskú statočnosť a vyrvalosť až do konca v Kristu Ježišovi, Pánovi našom! Amen!"

-m-

UPLYNULO UŽ 40 ROKOV

Číslo 40 symbolizuje vo Sv. Písme pokánie. Najčastejšie pri potope, u Mojžiša, u Eliáša, u Jonáša, u Ježiša. Aj v liturgickom roku je 40-denné pokánie. A takýmto prešla Cirkev na Slovensku...

40 rokov uplynulo od:

- začiatku účinkovania Úradu pre veci cirkevné;

- od zrušenia vydávania týchto časopisov: Posol Božského Srdca Ježišovho, Svätá rodina, Kráľovná mája, Priateľ dietok, Saleziánske zvesti, Serafínsky svet, Verbum, Smer (Zostali len Katolícke noviny a Duchovný pastier);
- Od zrušenia činnosti Združenia katolíckej mládeže, ktoré vydávalo časopis Plameň;
- od zákazu činnosti Mariánskej kongregácie;
- od poštátnenia ružomerského katolíckeho vydavateľstva Lev s tlačiarňou a zrušenia vydavateľstva Verbum v Košiciach;
- od náhleho uväznenia dvanástich baziliánskych mníchov v Prešove a zhabania ich kláštora (február 1949);
- od ustanovujúcej schôdze novej Katolíckej akcie (10. 6. 49). Dňa 19. 6. 1949 sa čítal obežník biskupov všade tam, kde to bolo možné, v ktorom sa zakazuje kňazom a veriacim účasť v novej Katolíckej akcii a 20. 6. 1949 kongregácia S. Officii vydala dekrét, ktorým bola táto Katolícka akcia vyhlásená za schizmatickú a všetci jej členovia boli exkomunikovaní;
- od zatknutia niekoľko desiatok dekanov a vikárov, ktorí boli potom odsúdení za velezradu a "nadržíavanie cudzej moci - Vatikánu" (september 1949)
- od vydania zákonov, ktorými sa určuje dozor nad katolíckou Cirkvou (14. október 1949)
Zákon č. 217 o zriadení štátneho úradu pre veci cirkevné;
Zákon č. 218 o hospodárskom zabezpečení cirkvi
č. 219 o určení dozoru nad katolíckou Cirkvou (18. 10. 1949)
- od odvolania vatikánskeho chargé d'affaires Msgr. Verolina, ktorý odišiel z našej republiky 13. júla 1949.

Plán boja proti Cirkvi bol cieľavedomý a mal oslabiť vplyv Vatikánu medzi veriacimi a pomocou novovytvoreného "obrodného hnutia mierových kňazov" sa mala Cirkev vnútorne rozložiť.

Platia však Kristove slová... "brány pekelné ju nepremôžu..."

SCHIZMA MONS. LEFEBVRA

Pomaly uplynie rok, čo schizma pripravovaná mons. Lefebvrom sa stala skutočnosťou. Chceme vás informovať o priebehu udalostí, ktoré predchádzali schizme.

Mons. Marcel Lefebvre, zakladateľ Bratstva sv. Pia X. oznámil 15. júna svoje rozhodnutie, že 30. júna 1988 vysväti štyroch biskupov, ktorých si sám vybral, bez potrebného pápežovho poverenia.

Svätá stolica "s hlbokým bôľom vzala na vedomie" toto gesto schizmatickej povahy a pokladala si za povinnosť informovať biskupov a veriacich o tejto veci. Urobila to nasledovným spôsobom:

1. Po apoštolskej vizitácii Bratstva sv. Pia X., ktorú v novembri a v decembri urobil kardinál Gagnon, Svätý otec v liste kardinálovi Ratzingerovi z 8. apríla jasne prejavil svoju túžbu ísť v ústrety mons. Lefebvrovi a dať jeho bratstvu miesto v Cirkvi, aby sa zachovalo plné spoločenstvo so Svätou stolicou. S týmto cieľom sa konalo stretnutie v dňoch 12.-15. apríla, na ktorom sa zúčastnili teológovia a kánovníci s predstaviteľmi bratstva. 4. mája sa uskutočnilo ďalšie stretnutie kardinála Ratzingera a mons. Lefebvra. Na stretnutí zostavili protokol, podpísaný obidvoma stránkami 5. mája. Protokol predložili Svätému otcovi na definitívne schválenie.

2. Protokol obsahoval vyhlásenie náukového obsahu a juridický plán pre kanonické usporiadanie bratstva a jeho členov.

V prvej časti protokolu mons. Lefebvre vo svojom vlastnom mene i v mene bratstva vyhlásil:

- že sľubuje vernosť katolíckej Cirkvi a pápežovi, hlavne zboru biskupov;
- že prijíma učenie, obsiahnuté v 25. bode dogmatickej konštitúcie "Lumen Gentium" o cirkevnom učiteľskom úrade;
- že sa bude usilovať o štúdium a napomáhanie spoločenstva v stykoch so Svätou stolicou a že sa bude vyhýbať polemikám o reformách a ich spojitosti s tradíciou;
- že uzná platnosť sv. omše a sviatostí vysluhovaných podľa obradov, ako ich schválil Pavol VI. a Ján Pavol II.;

- že bude rešpektovať spoločnú disciplínu Cirkvi a cirkevné zákony, zvlášť cirkevný zákonník z roku 1983.

V druhej časti protokolu okrem kanonického zmierenia osôb sa ustanovilo:

- že Bratstvo sv. Pia X. bude spoločnosťou apoštolského života pápežovho práva; že bude mať štatúty podľa noriem cirkevného zákonníka a bude požívať určité výnimky, čo sa týka verejného kultu;

- že bratstvu sa dovoľí používanie liturgických kníh, ktoré sa užívali až po pokoncilovú reformu;

- že sa zriadi osobitná Rímska komisia pre riešenie problémov; dvaja členovia v nej budú z bratstva. Konečne sa odporúčalo Svätému otcovi, aby spomedzi členov bratstva menoval biskupa, ktorý by však nemusel byť jeho generálnym predstaveným.

Mons. Lefebvre 6. mája písal kardinálovi Ratzingerovi a žiadal, aby vysviacka jedného člena bratstva, ktorého predvídal, bola 30. júna a pridal, že ak odpoveď bude záporná, vtedy sa cíti vo svedomí viazaný aj napriek tomu vykonať biskupskú vysviacku. Kardinál Ratzinger odpovedal, aby si rozmyslel tento svoj plán, ktorý sa protíví podpísanému protokolu.

24. mája sa znovu stretli obaja preláti. Kardinál Ratzinger informoval mons. Lefebvra, že Svätý otec je ochotný menovať, podľa kritérií a zvyčajnej cirkevnej procedúry, biskupa spomedzi členov bratstva a že jeho vysviacka by mohla byť 15. augusta na zakončenie mariánskeho roku pod podmienkou, že zakladateľ bratstva bude žiadať od kandidáta pravé zmierenie podľa protokolu a že sa ponechá jeho rozhodnutiu vysviacka biskupa. Mons. Lefebvre pri tejto príležitosti odovzdal list Svätému otcovi a iný list kardinálovi Ratzingerovi. V nich nástojil na 30. jún a žiadal menovanie ešte troch ďalších biskupov na zaistenie života a činnosti bratstva. Žiadal aj viac než dvoch členov z bratstva do plánovanej Rímskej komisie.

Kardinál Ratzinger podľa vôle Svätého otca odpovedal 30. mája, že ohľadom viacerých členov Komisie sa treba pridržiavať princípov podpísaných v protokole z 5. mája a po druhé, že mons. Lefebvre musí odvolať, čo povedal: že 30. júna vysväti biskupa "so schválením alebo bez schválenia Ríma" a že sa má podriaďiť v úplnej poslušnosti rozhodnutiu Svätého otca.

2. júna mons. Lefebvre v liste Svätému otcovi zopakoval svoje predošlé ťažkosti a že sa bude modliť,

aby sa moderný Rím, spustošený modernizmom, znova stal katolíckym Rímom. V liste tiež tvrdil, že biskupská vysviacka nie je proti vôli Svätej stolice...

9. júna mu Svätý otec poslal ďalší list, v ktorom ho upozorňuje, že ohlásená vysviacka biskupov bude schizmatickým úkonom so všetkými teologickými a kanonickými dôsledkami, ktoré sú mu dobre známe. Pápež ho prosil pre rany Krista, Spasiteľa, v mene Krista, ktorý sa v podvečer svojho utrpenia modlil za svojich učeníkov, "aby všetci boli jedno".

[ECHO (Cambridge) č.46/1988]

ZA DOMINIKOM TATARKOM

10. mája 1989 zomrel v Bratislave vo veku 76 rokov spisovateľ Dominik Tatarka.

Narodil sa v Plevníku pri Považskej Bystrici. Otca nikdy nepoznal - odišiel do 1. svetovej vojny a viac sa nevrátil. Vychovala ho matka, ktorá bola hlboko veriaca dedinská žena, a ktorá mu bola duchovnou spoločníčkou až do konca jeho života.

Do školy chodil najprv v Nitre do malého seminára, kde si ho ako bystrého chlapca veľmi obľúbil biskup Kmeňko. Maturoval v Trenčíne. Študoval v Prahe, bol na študijnom pobyte vo Francúzsku, čo asi najviac ovplyvnilo jeho literárny vývoj. Bol v Povstaní. Po vojne vstúpil do Komunistickej strany. Po februári 1948 vystúpil z Cirkvi. V 50. rokoch bol označený za buržoázneho nacionalistu a dostal sa na dlho do nemilosti. V 60-tych rokoch sa angažoval v obrodnom procese a v r. 1968 otvorene vystúpil proti vstupu sovietskych vojsk do Československa, odkedy - až do svojej smrti zostal v nemilosti, nemohol publikovať a jeho meno sa vyškrtklo z učebníc literatúry. V roku 1977 sa stal signatárom Charty 77. V 80. rokoch dostal ako prvý Seifertovu cenu za literatúru.

Rozprávať o Dominikovi Tatarkovi by sa dalo na pokračovanie a bolo by to stále rozprávanie veľmi pútavé. Spoznali sme sa s ním až po jeho sedemdesiatke, ale za tento čas sme s ním prežili mnoho neopakovateľných stretnutí, kedy on, ako veľký

rozprávač, bol ochotný odpovedať na všetko, čo sme sa ho pýtali. Miloval spoločnosť ľudí, ktorým mohol dôverovať. Nazýval takéto spoločenstvo vždy "Obec božích". Táto "Obec božích" bola pre neho predpokladom jeho života a jeho tvorby. Bez nej trpel a cítil sa veľmi sám. O všetkom sa z rozsahových dôvodov hovorí nedá, spomeniem len niektoré stretnutia s ním, tak ako mi to zostalo v pamäti.

Pamätám sa, ako nám rozprával o svojom rozchode s vysokým politickým činiteľom na Slovensku Rudolfom Strechajom. Na začiatku 50-tych rokov mu raz Strechaj, ktorého poznal ešte zo žilinských čias, a ktorý potom prešiel do Bratislavy, navrhol, aby bol jeho tlačovým tajomníkom. "Urobíš mi dva-tri prejavy do roka, a potom sa môžeš celý rok vyvaľovať," povedal mu vtedy. Dominik ponuku prijal a prvý prejav, ktorý mu mal urobiť, bol o Sovietskom zväze. Keď prišiel Dominik do Justičného paláca, kde Strechaj úradoval, tento nechal vyprázdniť celý trakt a oni dvaja zostali sami. Strechaj vo svojej kancelárii nahlas čítal a Dominik mu pritom ešte radil, kde zvýšiť hlas, ktoré slovo, resp. vetu zdôrazniť a pod. Ako tak Strechaj čítal, prišiel odrazu k vete "Ja si myslím...". Ako ju prečítal, zastal, stvrdol v tvári a meravo sa díval na svojho tlačového tajomníka. Keď Dominik videl, že všemocný Strechaj zmeravel, zmeravel aj on. Takto sa chvíľu na seba dívali. Strechaj a jeho tlačový tajomník. A tu začal Dominik nahlas pred nimi rozmyšľať: "Ja si myslím. To je modlitba, pri ktorej sa človek stáva človekom. Bože, ja si myslím, možno sa mýlim, ale myslím si. Tu niekde si človek začína uvedomovať seba a tu sa aj stretá so svojím Bohom. Tu, kde sa človek začína vydávať na svoju cestu človečenstva, pre marxistu začína smrteľné nebezpečenstvo. Ja si myslím, ale čo ak zajtra si bude treba myslieť niečo iné. Môže ma to stáť hlavu!" Dominik pochopil, že sa musí rozhodnúť. So Strechajom sa rozišli.

Raz som sa ho spýtal, ako sa choval, keď súdili biskupov a mnohých politikov. Či aj on dvíhal ruky na zhromaždeniach, ktoré vyjadrovali súhlas s týmito strašnými rozsudkami. "Raz áno" odpovedal Dominik. "Bolo to v procese s Clementisom. Bol som poslaný ako novinár na tento proces do Prahy. Sedel som v sále a pozoroval som všetko. A ja som tomu všetkému uveril. Potom som napísal do Pravdy článok o tomto procese, taký, aký sa

žiadal. V roku 1968, keď som sa angažoval ako reformný spisovateľ, prišiel za mnou jeden príbuzný Clementisa, priniesol mi tieto noviny a spýtal sa ma, či nemám k tomu niečo dodať. Ale to bolo za celé 50-te roky len tento raz." A potom dodal: "Popros svätého biskupa (myslel tým Korca), aby mi to odpustil." Pýtal som sa ho, ako sa pozerá dnes na svoju knihu Farská republika. Povedal, že to, čo on prežil v "katolíckej" žiline, ako sa tam zaobchádzalo so židmi, bolo niečo, na čo nevie zabudnúť.

Dominik Tatarka v roku 1949 vystúpil z Cirkvi. Vo svojej improvizovanej knihe "Navrávačky" o tom píše, že potom, ako vystúpil z Cirkvi, prišiel domov a zrazu si povedal: "Mama moja, čo som to urobil? A ako ďalej píše, táto veta zostala v ňom celý život. Na konci života sa vrátil do Cirkvi. Napísal o tom aj prehlásenie. Veľmi si vážil a obdivoval terajšieho Sv. Otca, ako pastiera, teológa, filozofa i básnika. Obľúbil si Silva Krčmeryho, ktorý ho z času na čas navštívil. Keď sa prvý raz stretli, poprosil ho, aby si dal na chvíľu dolu okuliare. Potom mu povedal, že vyzerá ako apoštol a takto ho potom aj menoval.

Raz, v čase adventu sme zorganizovali stretnutie Dominika Tatarku s biskupom Korcom. Bolo to milé stretnutie v kruhu mnohých mladých ľudí. Biskup Korec ho potom ešte raz doma navštívil a Dominik ho ináč potom ani nevolal, len "svätý biskup".

Ale nebolo by dobre, keby sme chceli Dominika Tatarku na konci jeho života zaradiť medzi veriacich katolíkov v takom zmysle, ako to bežne chápeme. Dominik Tatarka sa vrátil k Pánu Bohu, vrátil sa do Cirkvi, ale zostal, ako sa sám často nazval "karpatským pastierom", osamelým bežcom.

Keď mal 75 rokov, boli sme ho s priateľom navštívili a zagratalovali mu. Ležal v posteli, lebo predtým spadol a nemohol už dobre chodiť. Keď sme prišli do jeho izby, ležal a modlil sa z knihy kan. Körpera "Prameň z Boha". Len čo sme mu zagratalovali, povedal nám: "Chlapci moji, ešte pred mesiacom som písal a dnes tu umieram". Neskôr som sa ho spýtal: "Dominik a čo ste písali?", načo on odpovedal: "Miláčik, nepýtaj sa ma to, lebo pohoršoval by si sa!"

Jeho literárna tvorba po roku 1968 vyvoláva isté rozpaky. Bolo to obdobie rozpadu kultúrnych hodnôt, obdobie nihilizmu. On naň reagoval svojím spôsobom.

Raz, bol som tam prítomný, povedal, že si znova prečítal Písacky, a že sa mu páčia. Pri inej príležitosti povedal pred priateľmi, že to, čo vyšlo od neho po roku 1968 nie sú jeho knihy. Boli to útržky - "písacky", ktoré druhí dali dokopy.

Dominik Tatarka zostal "karpatský pastier". Rozprával nám raz príbeh zo svojej mladosti, ktorého hlavný hrdina mu terazna starosť často prichádza na myseľ. Mal v rodnom Plevniku kamaráta, ktorý sa volal Matúš-Iľko Kremeň. Keď sa Dominik vracal z Prahy už ako univerzitný študent domov, prežili s Iľkom často pekné chvíle. Raz takto prišiel Dominik domov a Iľko Kremeň mu oznámil, že v susednej dedine je zábava a že oni dvaja by na ňu mohli ísť. Aj sa vybrali. V tom čase išť do susednej dediny na zábavu nebolo bez nebezpečenstva. Nikdy takéto príselci nemohli vedieť, ako sa budú vracaf. V susednej dedine bola zábava pod veľkou lipou. Mládenci a dievčatá stáli v kruhu a keď začala hrať hudba, každý sa ponáhlal pre niektoré dievča. Pred jedným tancom Matúš-Iľko Kremeň vystihol presne okamih, kedy hudba už chcela začaf hrať, vystúpil z kola a zahlásil: "Plevničania (t.j. oni dvaja) majú sólo!" A v úžase, do ktorého upadli miestni mládenci, vybrali si dve najkrajšie dievčatá. Ale tancovali len krátko. Potom sa už len pamätali, ako utekali domov cez poľa, aby si zachránili holé zdravie. A potom Dominik dodal: "Matúš-Iľko Kremeň bol chlap. V situácii o ktorej vedel, že je dopredu prehratá, dokázal byť predsa aspoň chvíľu "kráľ". A tak aj zomrel. Raz keď vyšiel z krčmy, zrazil ho traktor." A znovu opakoval, že teraz, keď si premieta všetky tie postavy, ktoré osobne postreťal, od prezidenta Gottwalda cez iných politikov a umelcov, Matúš-Iľko Kremeň mu často prichádza na myseľ.

Dominik Tatarka zostal "karpatsk pastierom" až do svojej smrti. Hrdým, ale i pokorným pred veľkými pravdami života. Bolo jeho želaním, aby po jeho smrti bol biskupovi Korcovi odovzdaný list od neho. Uvádzame tento list doslovne:

"Otče biskupe,
počúvam Vaše myšlienky a Váš hlas a mám pocit za seba a za svoj národ, že Váš hlas a istoty, ktoré hlásate, sú satisfakciou života v pravde, ktorú sme očakávali.

Otec biskup,

Ďakujem Vám a zjavne i Božej milosti, ktorá sa nám Vami dostáva. V hlbokosti svojho srdca uznávam, že všetky vrchnosti, ktoré sa rúhali zjaveniu Božstva, nás pokorili.

Som šťastný, že hovoríte a pôsobíte na svet i v mene môjho malého zaznávaného národa. Dúfam, že aj Vašou apoštolskou aktivitou na konci svojho života pridem k zmyslu života - milosti. Dúfam, že sa mi dostane trochu síl, aby som vyslovil tragickú skúsenosť svojho života. Ale chcel by som jedným dychom vysloviť aj nádej - úfnosť, že nielen mne, ale aj Vaším poblúdeným súčasníkom dostane sa osvietenia ducha, aby uznali, že božské stvorenia sveta napriek všetkým útokom pokračuje.

Prosím, otče, nech ma pochovajú do svätej zeme.

Dominik Tatarka"

Dominik Tatarka zomrel zopatreň sviatosťami zomierajúcich. Pochovaný bol 15. mája 1989 na Martinskom cintoríne v Bratislave.

-of-

PREJAV OTCA ANTONA SRHOLCA NAD HROBOM DOMINIKA TATARKU

Drahi priatelia!

Ste tu mnohí povolanejší, aby ste rozprávali. Keďže príbuzným bolesť zapečatila ústa a povolaným i nepovolaným jeho želanie, citujem: "žiadne odobierky! Statoční ľudia nech mi to odpustia." Ostáva jeho kultúrne dedičstvo ako neľahká úloha pre literárnu vedu, ktorá o ňom už nebude môcť mlčať, ale poctivo sa popasovať. Mne ostáva tá milosť hodnotiť človeka z perspektívy všeludskej. Mal som to šťastie s citom sa dotýkať jeho rán a mať s ním pár rozhovorov a bol som vari posledným zástupcom ľudského rodu vo chvíli, keď ako udychnutý maratónec dobiehal k cieľu, stisol podanú ruku, prerušil dýchanie a povedal: "Ďakujem vám, bratia!" Pýtal som sa ho, či odpúšťa všetkým, čo mu ublížili. Odpovedal: "Áno." Potom sa sústredil len na svoj dych, akoby nechcel zmeškať cieľ. Aj tieto osobné kontakty mi pomohli dokresliť si obraz o človeku,

ktorého poznáte vy oveľa lepšie ako ja.

Brat Dominik bol typický človek nášho storočia. Človek hľadajúci, a bojujúci, pochybujúci, vykupujúci sa tavorbou. Viac než všetky hodnoty a pocity cenil si slobodu. O ňu viedol zápasy vnútorné i vonkajšie, úspešné i neúspešné. Vyčerpal sa v nich, no neschudobnel. Nezápasil o slobodu pre seba. V úzkosti hľadania osamelý kráča pred ľuďmi i pred Bohom. Čím pochybnejšie je jeho spočinutie vo svete, tým viac dôvodov má burcovať svoje duchovné sily, tým mocnejšia je jeho úfnosť. Po celý svoj život pokladal kultúru za jeden z nástrojov duchovného života, ktorý vo svojom jadre napomáha hľadaniu človeka vôbec a osobitne člena slovenskej pospolitosti. Pospolitosť, ľudská obec, Civilizácia Dei, to boli priestory, v ktorých sloboda nadobúdala pravý, pôvodný zmysel. Obe tieto základné hodnoty - túžba po spoločenstve v láske boli trvalou témou jeho života. O nich viedol pre nás a naďalej povedie spolu s nami svoje rozhovory bez konca. Trápil sa ako Syzifos so všetkým, čo prekáža človeku byť človekom. Aj keď jeho základným životným pocitom je tragika života, závery jeho zápasu nie sú pesimistické. Nopak. Tragickosť premáha kultivovaním ľudskej senzibility, kde Panna sa stáva zázračnicou v túžbe po radosť a láske k človeku. Skoro celým jeho dielom sa ako červená niť ťahne kresľanský etos pretavený na hlbokú ľudskú potrebu vzájomnej sympatie a porozumenia ako predpokladu plného a nedeformovaného života.

Bojuje proti démonom ideológii, ktorí okypľujú a mrzačia človeka. Proti degradácii človeka na nástroj v rukách manipulátorov, ktorí si uzurpovali právo rozhodovať o osudoch ľudí zo svojej mocenskej pozície. Východisko vidí v obecnstve slobodných ľudských bytostí, v slobodnej obci, ktorú nazval Obcou božou. Nie apoteóza moci, ale apoteóza lásky vo všetkých jej formách je najväčším kultúrnym dielom ľudstva.

Meditácie o svete, o človeku, o jeho utrpení a nádeji aj v tom najbeznadejnejšom postavení, to je svedectvo, myšlienkové dedičstvo a údel človeka, do ktorého sa dostal a ktoré si nakoniec sám zvolil, keď sa nechcel vzdať svojho syzifovského (kresľanského?) údelu - "života v pravde." Preto sa stal jedným z mála slovenských spisovateľov, ak nie jediným, čo nie len slovom, ale aj životom potvrdil vernosť európskym humanitným ideálom a hodnotám, presahujúcim človeka.

Veľká časť jeho života a diela je cestou proti noci, moci, násiliu a nefudskosti.

Múdrosť tisícročí - Božie slovo, čo sme tu čítali, nás nakoniec hodnotí a polarizuje podľa činov. Keďže nie len chlebom živý je človek, Dominik odkrojil poctivý krajec národu, ktorý si v tejto hodine viac než kedykoľvek hľadá svoju tvár a identitu.

Vykúpil sa tvorbou.

Naša kresťanská a hebrejská kultúra nás učí poďakovať sa za ten dar a príklad, lebo je zaplatený životom. Chránil a rozvíjal ho s láskou. Je to semeno, ktoré môže priniesť úrodu stonásobnú.

A na nás je, aj z tejto ľahkej chvíle odniesť si nádej, ktorú si on pri všetkých peripetiách uchránil až do chvíle poslednej. Ak mu chcete dať dar, mincu, ktorá platí, vráťme sa k múdrosti našich predkov. Budeme sa modliť.

PREČÍTALI SME SI...

O osudoch turínskeho plátna sme sa dozvedali z dvoch zdrojov. "Echo duchovného prúdenia dneška" č.47 na str. 54 uvádza:

13. októbra 1988 turínsky arcibiskup Ballestrero na tlačovej konferencii oznámil výsledky rozboru troch kúskov z Turínskeho plátna, ktorý urobili laboratória univerzít vo Phoenixe, Oxforde a v Zürichu. Podľa výsledkov bádania metódou C 14 Turínske plátno by malo pochádzať z rokov 1260 - 1390, teda nie z Kristovej doby, ako sa to podľa nábožnej tradície verilo. Kardinál Ballestrero prijal vedecké výsledky a dodal, že Turínske plátno ostáva pre nás naďalej posvätným, lebo ho posvätila úcta storočí a milióny veriacich.

Skúmania robili rádiovou metódou C 14. Mnohí boli prekvapení výsledkom bádania, na ktoré reagovala svetová tlač. Tieto reakcie by sme mohli zhrnúť do troch skupín:

Prvá skupina liberálnej a ateistickej tlače prijala správu s radosťou, lebo videla v nej dôkaz svojej nevery. Turínske plátno je "falošná" relikvia a takými môžu byť aj iné "dôkazy" kresťanstva.

Druhá skupina sa viac-menej stotožňuje s kardinálom Ballestrerom - "ochrancom" Turínskeho plátna, ktorý

tvrdí aj po výsledku datovania, že ostáva ikonou, obrazom Ježiša Krista, a preto môže byť aj naďalej predmetom úcty nezávisle od času vzniku.

Tretia skupina neprijíma výsledky výskumov troch spomenutých laboratórií, lebo má poruke iné dôkazy autenticity.

Veľmi podrobnú štúdiu o Turínskom plátne napísal RNDr. a Ing. František Mráček, CSc., ktorú uverejnil pod titulom "Turínske plátno" v 16. čísle Katolíckych novín (z 16. 4. 1989) a odporúčame ju na prečítanie.

K apoštolskému listu pápeža Jána Pavla II. - "O dôstojnosti ženy":

Rýchlymi zmenami štruktúry spoločnosti sa mení i postavenie žien. Nové podmienky čoraz viac kladú dôraz na vonkajšie znaky rovnoprávnosti - ako je vzdelanie, zastávanie dôležitých funkcií v zamestnaní, spoločenská sebarealizácia. Súčasne sa môže nepriamo znižovať jej skutočná hodnota, ak sa žena stáva súčasťou materiálneho sveta a nerešpektuje sa jej prvoradé poslanie - m a t e r s t v o .

Cirkev sa vždy postavila na obranu hodnoty človeka a nezostáva ľahostajná aj k postaveniu ženy. Preto ústami Svätého otca Jána Pavla II. hovorí k celému svetu v apoštolskom liste - "O dôstojnosti ženy".

Úmyslom pápeža je vysvetlenie vo svetle viery, "čo znamená skutočnosť", že Boh stvoril ľudskú bytosť ako muža a ženu a aké zvláštne poslanie má žena. Mnohí očakávali od pápeža praktické rozhodnutia, ale on nabáda všetkých k ochote rozjímať. V tomto apoštolskom liste zhrnul všetky návrhy, otázky a problémy, ktoré mu nastolili synodálni otcovia, do rozjímania nad biblickou vierou, teologickou tradíciou a Mariánskym tajomstvom.

Skúmanie biblie počítačom.

Moderné počítače boli v poslednom čase zapojené do skúmania Svätého Písma. Odborníci urobili pokus: stroj - počítač podľa nastavenia vybral z textu každé písmeno s číselným významom 26 a 50. (pomenovanie Boha má číselný význam 26 a 50). Vyšli z toho napokon zrozumiteľné slová. V každej z piatich kníh Mojžišových "vyskočilo" slovo TORA - zákon; z iných textov zas PALMOVÁ RATOLESŤ, MIRTA, VRBA

Podľa dnešného názoru vedcov číselné významy písmen

kedysi takto pomáhali pri kontrole správnosti práce opisovačov Starého zákona na nové zvitky - či nejaké písmeno nevynechali. Takto sa prišlo na chyby. Podobne aj dnes skúmajú počítačom staré hebrejské rukopisy a zistí sa obsah chýbajúcich častí.

Pre tých, ktorí radi čítajú, odporúčame:

Günthör A., Morálna teológia 1a - 1b,
SUSCM, Rím, 1988

Messori V., Hypotézy o Ježišovi, SUSCM, Rím, 1988

J.G.W., Cirkev v rozvoji, Slov. duchovná služba, 1987

J.G.W., Cirkev uprostred problémov
Slov. duch. služba, 1987

J.G.W., Nech tak svieti vaše svetlo
Slov. duch. služba, 1988

Šatura V., Psychológia meditácie, Kanada, 1988

Mária Pia Plechl, Lekárka v rehoľnom habite, Dobrá
kniha, Kanada, 1988

W.R., Nad Lukášovým evanjeliom
Dobrá kniha, Kanada, 1989

Sedembolestná Panna Mária, patrónka nášho národa,
oroduj za nás!